

ҚОЗОҚНИНҒ ҚИРҚ
ОҚИНИДАН ҚИРҚ ҰЛАН

QOZOQNING QIRQ
OQINIDAN QIRQ O'LAN

ISBN 978-9943-07-626-6

**Kitob shu erda ko'rsatilgan muddatdan
kechiktirilmagan holda topshirilishi shart**

ilgarigi berilmalar miqdori _____

121	121
122	122
123	123
124	124
125	125
126	126
127	127
128	128
129	129
130	130
131	131
132	132
133	133
134	134
135	135
136	136
137	137
138	138
139	139
140	140
141	141
142	142
143	143
144	144
145	145
146	146
147	147
148	148
149	149
150	150
151	151
152	152
153	153
154	154
155	155
156	156
157	157
158	158
159	159
160	160
161	161
162	162
163	163
164	164
165	165
166	166
167	167
168	168
169	169
170	170
171	171
172	172
173	173
174	174
175	175
176	176
177	177
178	178
179	179
180	180
181	181
182	182
183	183
184	184
185	185
186	186
187	187
188	188
189	189
190	190
191	191
192	192
193	193
194	194
195	195
196	196
197	197
198	198
199	199
200	200

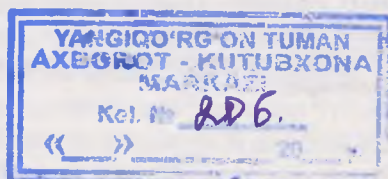
821.5
1/54

ҚОЗОҚНИНГ ҚИРҚ ОҚИНИДАН ҚИРҚ ЎЛАН

Шеърлар

«O'zbekiston milliy ensiklopediyasi»
Давлат илмий нашриёти
Тошкент – 2018 йил

УЎК: 821.512.122(081)

КБК: 84(5Қоз)

Қ – 54

Таржимон:

Янгибой ҚҶЧҚОРОВ –

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими

Сўзбоши муаллифи:

Адҳамбек АЛИМБЕКОВ –

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Халқаро адабий алоқалар
ва бадий таржима кенгаши масъул котиби, филология
фанлари номзоди

Тақризчи:

Меҳмонқул ИСЛОМҚУЛОВ –

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Қозоқ адабиёти кенгаши
масъул котиби, «Алаш» халқаро адабий мукофоти соҳиби

Қ – 54

Қозоқнинг қирқ оқинидан қирқ ўлан /
(Сўзбоши муаллифи – Адҳамбек Алимбеков)
Шеърлар. – Тошкент: «Ўзбекистон миллий
энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти,
2018. – 128 б.

Икки абадий дўст давлатлар раҳбарлари раҳнамолигида
2018 йил Қозоғистонда «Ўзбекистон йили» деб эълон қилинди.
Шу муносабат билан Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва
мазкур нашриёт ҳамкорлигида тайёрланган ушбу тўпلامда
қардош қозоқ шеърятининг турли авлодларига мансуб
қирқ атоқли шоирнинг энг сара шеърларидан таржималар
берилмоқда.

УЎК: 821.512.122(081)

КБК: 84(5Қоз)

ISBN 978-9943-07-626-6

© «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти, 2018.

КЎНГИЛДАГИ ҚИРҚ ҚЎШИҚ

Ўзбек-қозоқ адабий алоқалари ҳақида сўз кетганда, биз, аввало, икки халқнинг тарихий илдизи бирлигини айтишимиз керак. Қадим-қадимдан бу икки халқ ёнма-ён яшаб, бир дарёдан сув ичиб, бир яйловда чорвачилик қилганлар. Бир сўз билан айтганда туташ тақдирли халқ. Фафур Фулом ёзганидек: «Икки бошга бир манглайдай ярқироқ тақдиримиз».

Кейинги вақтларда муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев ва Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбоев ташаббуслари билан адабий-маданий алоқаларимиз янада жадаллик билан ривожланмоқда. Шу йил 15 март куни Остона шаҳрида «Астана операси» театрида 2018 йил Қозоғистонда «Ўзбекистон йили» дея эълон қилинди. 2019 йил Ўзбекистон Республикасида «Қозоғистон Республикаси йили» деб аталади. Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг «Буюк қозоқ шоири ва мутафаккири Абай Қўнонбоев ижодий меросини кенг ўрганиш ва тарғиб қилиш тўғрисида» Қарори ҳар икки халқни бирдай севинтирди. Бу ўзбек халқининг қозоқ халқига, адабиётига бўлган ҳурматининг ёрқин далилидир. Шу муносабат билан Қозоғистонда ўзбек ва қозоқ ижодкорлари ҳамкорлигида мушоиралар, адабий анжуманлар ўтказилмоқда. Яқиндагина 27-28 март кунлари Жанубий Қозоғистон вилоятининг Чимкент ва Туркистон шаҳарларида бир неча адабий анжуманлар ўтказилди. Туркистонда Соҳибқирон Амир Темурнинг 682 йиллигига бағишланган халқаро илмий конференция бўлиб ўтди.

Айтиш мумкинки, 2018 йилдан бошлаб ўзбек-қозоқ адабий-маданий алоқалари янгидан жадал ривожланиш йўлига чиқди.

Ўзбек-қозоқ адабий алоқалари деганда биз, аввало, Абай Қўнонбоевнинг Навоий ижодига бўлган ҳурмати-ни, Навоийни ўзига устоз деб билгани ёдимизга келади.

*Фузулий, Шамсий, Сайқалий,
Навоий, Саъдий, Фирдавсий,
Хўжа Ҳофиз – Сиз ҳаммангиз,
Мадад беринг, қилманг осий!*

Бу силсилани давом эттирган Фафур Фулом ва Собит Муқонов, Ойбек ва Мухтор Авезов, Миртемир ва Абдулла Тожибоев, Зулфия ва Турсунхон Абдурахмонова, Жуманиёз Жабборов ва Сирбой Мавлоновлар кўз ўнгимизда гавдаланади.

Қозоқ адабиётини ўзбек китобхонлари ўртасида машҳур бўлишида Зумрад, Носир Фозилов, Саъдулла Сиёев, Мирпўлат Мирзо, Меҳмонқул Исломулов ва бошқа кўпгина таржимонлар хизматини алоҳида таъкидлашимиз керак. Булар қаторига Янгибой Қўчқоров ҳам қўшилди. Унинг таржимасидаги «Қозоқнинг қирқ оқинидан қирқ ўлан» шеърлар тўплами қозоқ ёзма адабиётининг тамал тошини қўйган Абай Қўнонбоевдан бошлаб шу кунгача яшаб ижод этган ва шу кунда ҳам ижодда давом этаётган қирқ оқиннинг асарларидан намуналар жамланган. Бу тўпламнинг янгилиги М. Дулатов, Б. Майлин, М. Ҳакимжонова, Қ. Шанғитбоев, Т. Бердиёров, Е. Иброҳимов ва бошқа асарлари ўзбек китобхонига биринчи марта тақдим қилинаётган ижодкорлар ҳам бор. Тўпламдаги шеърлар мавзу жиҳатдан ранг-баранг. Китобда Ватан, миллат қайғуси битилган сатрлар билан бирга, табиат, муҳаббат ва қозоқ халқ оғзаки ижодига хос бўлган айтишув шаклидаги шеърларнинг берилиши ихчам китобда кенг қамровли қозоқ

шеърияти ҳақида тўлиқроқ тасаввур уйғотиш йўлидаги интилишдир.

Шокарим Қудойбердиевнинг қуйидаги сатрлари бутун ижодкорларнинг дилидаги гапдек. Айни пайтда халқ ғамини акс эттирган сатрлардир:

*Мен кетарман, ортимда сўз, созим қолар,
Кейин келган авлод ундан баҳра олар.
Бириси жўн, бириси зид айтибди деб,
Баҳслашиб билганинча синга солар.*

Ёки Миржақип Дулатовнинг «Элим-ов» шеърисидаги қуйидаги сатрларда халқ учун ёнган шоирнинг юраги кўриниб турибди:

*Мозий – сароб, истиқболнинг мавҳум, тор,
Этга ўчсан қизарганга кўн хумор,
Сақлан деган сўзни уққан қайда бор,
Қармоқ, емга чопма унча, элим-ов!*

Мана шундай руҳ Аҳмад Бойтурсунов сингари оташнафас шоирларнинг шеърларида ҳам балқиб турганини сезамиз:

*Ёддан чиқса тегди дея луқма таом,
Бўлмайдимиз еганимнинг бари ҳаром.
Инсон бўлиб, инсонга хос иш қилмасдан,
Сўнгги дамда нечук олгум гўрда ором?*

Юқоридаги таржималарда мутаржим шеър оҳангдорлигини, мазмунини тўлиқ беришга ҳаракат қилади. «Синга солар» ифодасининг ўзи ағдарувчи шеър моҳиятини англаб таржима қилганини кўрсатиб турибди.

Марям Ҳакимжонованинг табиат манзаралари тасвирланган қуйидаги шеърисида қозоқ ёзма адабиётининг халқ оғзаки ижоди билан қанчалик ҳамоҳанглигини ҳис қиламиз:

*Қияликда қизил гул
Нима қилиб турибди.
Баргларида офтобнинг
Нури кулиб турибди.*

Жўбон Мўлдоғалиев, Умар Шипин, Мағжон Жумабоев, Султонмаҳмуд Турайғиров, Сакен Сайфуллин, Бейимбет Майлин каби шоирларнинг янги таржима қилинган шеърларида миллат, юрт ташвишини чекиш устуворлиги кўриниб туради. Масалан, Жўбон Мўлдоғалиев мисраларига қулоқ солинг:

*Мен қозоқман минг бор ўлиб, минг тирилган,
Юрагимдан таниб, тилга мунгни илган.
Йиғлаганда қалб тутилиб қуёш каби,
Қувонганда кулгим кўриб тун тирилган.*

Тўпламга таржималари киритилган Дихан Абилов, Абдулла Тожибоев, Турсунхон Абдурахмонова, Сирбой Мавлонов, Ўлжас Сулаймонов, Фариза Ўнғорсинова, Нурлан Ўрозалин, Улуғбек Эсдавлат ва бошқа шоирлар ижоди учун характерли бўлган шеърлар танланган.

Қозоқ шеърлятидан янги намуналарнинг ўзбек тилида нашр қилиниши, ўзбек шеърхонлари учун яхшигина туҳфа бўлибгина қолмай, қозоқ шеърляти билан таништиришда ва икки халқ ўртасидаги адабий алоқаларни яқинлаштиришда дадил қадам бўлади деб ўйлаймиз. Таржимон Янгибой Қўчқоров кўп йиллардан буён таржимонлик фаолияти билан шуғулланиб келаётгани таржималарнинг муваффақиятли чиқишига омил бўлган.

Адҳамбек АЛИМБЕКОВ,

*филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон
Ёзувчилар уюшмаси Халқаро адабий алоқалар ва
бадий таржима кенгаши масъул котиби.*

АБАЙ ҚҰНОНБОВ
(1845 – 1904)

ИЛМ ТОПМАЙ МАҚТАНМА...

Илм топмай мақтанма,
Ұрнинг топмай бопланма,
Ҳузур тортиб шодланма,
Чув тушиб ёт кулгига.
Беш нарсадан қочиқ бўл,
Беш нарсага ошиқ бўл,
Инсон бўлай десангиз.
Мақсад, умринг олдингда,
Уни деб ғам есангиз.
Ғийбат, ёлғон, мақтанмоқ,
Танбаллигу мол сочмоқ –
Беш ёвингиз билсангиз.
Ҳунар, меҳнат, теран ўй,
Қаноат, раҳм, ўйлаб қўй –
Беш асл иш, кўнсангиз.
Ёмонликка нафратни,
Вазмин дилдан тийсангиз.
Яхшиликка ибратни,
Ўйингизга йиғсангиз.
Олим бўлмай не бўлур,
Болаликдан сўрсангиз.
Бўлмасанг ҳам интигил,
Бир олимни кўрсангиз.
Ундоқ бўлмоқ қайда деб,
Айтма илм суйсангиз.
Сизга билим ким берар,
Ёнмай туриб сўнсангиз?

Дунё, мол келар ўзи,
Билимга қалб берсангиз.
Билганларнинг сўзига
Муҳаббат-ла кирсангиз.
Ақдингизга ишонинг,
Бир ишга дуч келсангиз.
Оқсоқол, бойми айтди,
Ким бўлсин, майли, айтди,
Идрок билан енгсангиз.
Нодонларга бўй берма,
Чин сўз билан ўлсангиз.
Оят, ҳадис эмас-ку,
Кофир бўлдинг демас-ку,
Қанчалар зид келсангиз.
Аён айтма кўп жойда,
Бизнинг гапга кирсангиз.
Буни ёзган кишининг
Исмин эмас, сўзин бил.
Бу ёлғончи дунёдан
Ўтди кўп чечан булбул,
Кўп сарбон миниб дулдул.
Сўз маъносин билсангиз,
Ақд – мезон, ўлчов қил,
Агар эгри кўринса,
Майли, ташла, майли, кул,
Агар тузук кўринса,
Кўп ўйлаб қулоққа ил.
Ақлли оз, аҳмоқ кўп,
Дема кўпнинг сўзи бул.
Яқин сўзи тотли деб,
Яқин айтди демагин.
Нодон бўлиб айтса ким,
Ношуд гапга кирмагин.

Сизга айтгум, хавфим – бул
Ўзинг учун ўргансанг,
Ёмонликдан жиркансанг,
Очилурсан йилма-йил,
Биров учун ўргансанг,
Биров билмас, сен билсанг,
Билганинг бари – тул.
Сўзга қараб киши ол,
Унга қараб сўз олма.
Чин сўз қайси билолмай,
Ҳар недан қуруқ қолма.
Буни билиб ёзган қул –
Луқмони Ҳакимдир бил,
Шундай депти ул дониш,
Сўзин ўқиб, қилгин иш,
Тез билиб, тез йўймагил,
Навқирон чоғ кўнгил – гул.

ЖАМБУЛ ЖАБАЕВ
(1846 – 1945)

ОЙКУМУШ БИЛАН АЙТИШУВ

Жамбул:

Атайин от терлатиб келдим тўйга,
Ойкумуш, аввалданоқ келдинг ўйга.
Ҳовури босилмаган чапдаст эдим,
Ошиқиб айтганимга айб қўйма!

Ойкумуш:

Ҳаллослабсан ҳа дегандан сўрашмасдан,
Одобни ўрганмабсан, Жамбул, ёшдан,
Аршдаги аслга ҳам қўл етмасми,
Ақл билан қимирласанг сал шошмасдан.

Жамбул:

Ойкумуш, шошмасликка чама борми,
Ўсмирлик уринтирди талай ёрга.
Сени деб ётсам, турсам тинчим йўқдир,
Ем бўлиб кетарми деб ёмонларга.

Ойкумуш:

Биларми шўрлик банда ўз камини,
Эл кезиб ўтказаркан ҳар дамини.
Ёт юрт учун яралган урғочимиз,
Мен учун ахтарма дил малҳамини.

Жамбул:

Борарсан бир ёмонга ўзинг хўр бўлиб,
Ўтирибсан қарқарадай ҳозир зўр бўлиб.
Кўзингга кўк чивинни шамғалатгай,
Кўрганинг ўла-ўлгунча нуқул шўр бўлиб.

Ойкумуш:

Жамбул-ов, куйинасан нега бунча,
Қутқаргандек кўп қизни гулдан гунча.
Қўлдаги қарчиғайни нега йўйдинг,
Дунёнинг тизгинини тутсанг шунча?

Жамбул:

Ёлфоннинг шўридир қиз билан йигит,
Юрмаган ўйнаб-кулиб бирор маврид.
Орини босолмаган орсиз кўнгил,
Яна кутиб ўтирибди сиздан умид.

Ойкумуш:

Йигитга кўрингайдир умид енгил,
Ёлчимас ўшал хулққа кўнган кўнгил.
Ёрқиним, қон томиринг не деб урар,
Ҳар нени теравермай, ростни дегил.

Жамбул:

Туя эмас, тўққиз эмас, тилаганим,
Юпатмагай зор кўнглингни бу ўланам.
Бўлмасанг сўзга ночор, ичдан ўжар,
Сезардинг сирим ҳатто ўтирсам жим.

Ойкумуш:

Жамбул-ов, жон экансан сўзга нўноқ,
Қай хулқим номаъқулдир сенга бу чоқ?
Сен дидингни яширмасдан айтавергин,
Мендан талаб бўлса айтгин очигроқ.

Жамбул:

Овулим яйлов тутган Оқсунгирни,
Қўз суздим сиз томонга томир урди.
Қўлимга бир ушлатсанг тушунгайсан,
Дўмпайган тўшингдаги ўртангурни.

Ойкумуш:

Жамбул-ов, ушлатмайман, айб қўйма,
Кетайин қайтиб ордан ушбу тўйда.
«Яхши сўз – жон озиғи» деган бор-ку,
Одобли хулқинг доим юрсин ўйда.

Жамбул:

Ойкумуш, иложим йўқ, хайр, хуш қол,
Кетайлик сир билдирмай ётлар мисол.
Исмингни, оқ юзингни унутмасман,
Вужудимда ўт сўнгунча, соҳибжамол...

ШОКАРИМ ҚУДОЙБЕРДИЕВ
(1858 – 1931)

**МЕН КЕТАРМАН, ОРТИМДА СЎЗ,
СОЗИМ ҚОЛАР**

Мен кетарман, ортимда сўз, созим қолар,
Кейин келган авлод ундан баҳра олар.
Бириси жўн, бириси зид айтибди деб,
Баҳслашиб билганинча синга солар.

Табиатда ўтганларга бордир синов,
Ёмон учун нафрат, яхши учун сийлов.
Ўлиб кетгач далиллашга бормас тилим,
Тирик чоғим афзал эрур буни сўйлов.

Бировларни синаш қийин билиб-билмай,
Умрининг қоқ ўртасинда кўзга илмай.
Елкасида юки оғир йўловчини
Йўл четида кўрсанг ўтгин мазах қилмай.

Қайиқ билан денгиз кездим оғир кунда,
Гирдоб бўлди жадал тўлқин қора тунда.
Замонани замонага қўшолмасак,
Шул қайиққа ўтирайлик сен-да, мен-да.

Доя топмай кесганман ўз киндигимни,
Зўрға очдим тор унгурдан туйнугимни.
Умр сурган жойимни гар тугал уқсанг,
Шунда аниқ биладурсан кимлигимни.

АХМАД БОЙТУРСУНОВ
(1872 – 1937)

ОНАМГА ХАТ

Қароғим-ов, дуоғуйим, ғамхўр онам,
Бағишлаб хат ёзайин деб тутдим қалам.
Сени унда, мени бунда сақлаб омон,
Кўришгани насиб этгай Ҳақ Таолом!

Боролмасдан ўтирикчи бўлиб обдон,
Семейнинг кир турмасинда боланг бу он.
Мол ўғирлаш ё қотиллик айби йўқдир,
Чора ҳам йўқ – салтанат бу зўр ҳукмрон.

Бор «Ноумид шайтон эрур!» деган сўз ҳам,
Йўллар кўпдир жаннатга-да тарам-тарам.
Ўққа учиб ўн учимда, ўйга толиб,
Юрагимда бордир битмай қолган ярам.

Ёддан чиқса тегди дея луқма таом,
Бўлмайдими еганимнинг бари ҳаром.
Инсон бўлиб, инсонга хос иш қилмасдан,
Сўнгги дамда нечук олгум гўрда ором?

Кўп айтмасдан, қисқасидан англатгувчи
Фарзандингнинг камгап хулқи сенга аён.
Кетар дея «Сувга чўкиб, ўтга тушиб»,
Менинг учун ғам чекмагин, қийнама жон.

Ўтирибман авахтанинг бўлмасинда,
Буйруқсиз кўз етмоқдадир ўлмасимга.

Эшигининг қулфи маҳкам, посбон бисёр,
Азроилдан бошқа ҳеч ким келмасига.

Қалам билан лавҳулмаҳвуз¹ унутганми
Ёзмабди-ку бу ҳужрага келишимни.
Қамғоқ билан салмоғи тенг замон, билдим –
Илож йўқ чоғ – ел ҳайдагач елишимни.

Равон елар талай йўрға, талай тулпор,
Бўйин эгиб шум тақдирнинг тизгинига.
Улардан ҳам жоним-тўним ардоқлими,
Ўринсиз ғам, изтиробга тушдим нега?!

¹ Лавҳулмаҳвуз – одам қисмати ёзилгувчи илоҳий хат.

ОМОНГЕЛДИ

(Достондан парча)

Туйлиқирда ёвига,
Ботир сўзин бошлади,
Ҳовлиқмасдан, ошиқмай,
Қадамин кенг ташлади.
Ҳужум бошлаб, бонг урди,
Қистаб учқур қашқани.
Кўринди бу чорловга
Сарбоз селдек шошгани.
Оқмирзанинг кўлинда
Қолди қанча дўслари.
Ўн тўққиздан ўттиз бир –
Қолмай элнинг ёшлари.
Совут кийиб сайланган
Эр қўшинга айтгани:
Бузинг қамишдек бураб,
Қўрғон қопқоғин, қани.
Қаҳрлансак метин қўл
Тошни қилади кукун.
Жасур ёшлар майдонга
Чиқинглар элим учун.
Отланаман деганлар,
Қўл чиқаринг бир енгдан.
Халқнинг ғамин еганлар,
Икки ишга берсанг тан,
Биринг айблаб бирингни,

Сендан бўлди деманглар...
Эр бошига кун туғса,
Этик билан сув кечар.
От бошига кун туғса,
Сувлиқ билан сув ичар.
Овул боши қий-чувга,
Майдон қонга беланди.
Ћурликни орзу қилган
Бошлар дорга бойланди...
Ўқ чангитиб милтиқдан
Қийратайлик душманни.
Тарих туғён-ла жилди
Эшик билан тўридан.
Қамишдан кўприк қуринг,
«Тукен»нинг қир, кўлидан.
Кўлнинг барин жиловлаб,
Тезде киришиб ишга.
«Сувёрғон»дан жон қолмай,
Ўроқ солдик қамишга.
Улов билан ташигач,
Қотган ердан чанг учди.
Бойларнинг тўқ норлари
Яқин қилди олисни.
Ёғоч ташиб кўрфаздан
Биёбонда тортишдик.
Оёқ етган ердаги
Қамишни халқ товишди².
Эл битказди кўприкни
Орни, номусни оқлаб.
Тонг хўрози қичқиргач,
Ўтди қўшин тортиб саф.
Юзларидан ел суюб,
Отнинг ёлин тебратди.

² Товишди – ўриб тугатди.

МИРЖАҚИП ДУЛАТОВ
(1885 – 1935)

ЭЛИМ-ОВ

Дармон топмай дардингга мен эртадан,
Шул изтироб юрагимни ўртаган,
Қилт этмайсан бош кўтариб кўрпадан,
Қаддинг нега эгик бунча, элим-ов?

Мозий – сароб, истиқболинг мавҳум, тор,
Этга ўчсан қизарганга кўп хумор,
Сақлан деган сўзни уққан қайда бор,
Қармоқ, емга чопма унча, элим-ов!

Қандай эдинг, қара ортга қайрилиб,
Турибсан-ку кўп бисотдан айрилиб,
Мункиллабсан, қўшқанотинг майрилиб,
Ўксиб, йиғлаб ўгай улча, элим-ов!

Буни мўрт, бўш ўлан десанг, ўзинг бил,
Юрт бўлмайман, ўлгум десанг, ўзинг бил,
Не бўлса ҳам кўнгум десанг, ўзинг бил,
Остонада юрган қулча, элим-ов!

Тузаласан юртим қачон йўл солиб?
Тилдан кечсанг, кетмайсанми, йўқолиб?
Қайтар эдинг ўтган даврон орт қолиб,
Ёруғ юз-ла бўйнинг бур-чи, элим-ов!

Шуни кўрсам ушалгайдир армоним,
Йўқламасдим ўзга тилак, қолганин.
Юракда йўқ зиғирча ҳам ёлғоним,
Шу хулқингда мангу тур-чи, элим-ов!

МАҒЖОН ЖУМАБОВ
(1893 – 1938)

СОҒИНДИМ

Авахтада ойдан, кундан янглишиб,
Саргайдим-ку, сардаламни³ соғиндим.
«Қорачуғим, қулуним», – деб оҳ урган
Олисдаги хор онамни соғиндим.

Олтин Офтоб, қора ерни соғиндим,
Жон йўлдошим – жадал елни соғиндим.
Асов тойдек эркалатиб ўстирган –
Қариндошни, туққан элни соғиндим...

Бўстонликда ўтган кунни соғиндим,
Елдек эсиб кетган кунни соғиндим.
Йил қушидек учсам, қўнсам бемалол,
Ўйлаганга етган кунни соғиндим.

Ўйини бир қурдошларни соғиндим,
Тилаги бир йўлдошларни соғиндим.
Келажакка бирга режалар тузган –
Сирлашувчи жон дўстларни соғиндим.

Зардоб тўлди ёш юракка, толиқдим,
Таниш товуш оҳангига зориқдим.
Не дейиш ва не ишлашни билмасдан
Хўри бўлдим озод юрган халқнинг.

Юрагимга яқин жонни соғиндим,
Ипак хулқди, ҳур жононни соғиндим.

³ Сардала – бепоён дашт.

Отар чоғи кунчиқардан оқариб,
Оқ ипакдек шаффоф тонгни соғиндим.

Не кўрсам ҳам қавмим учун кўрганим,
Менга шараф элим учун ўлганим.
Мен ўлсам ҳам қавмим ўлмас, яшнагай,
Ишласинлар қўлларида келганин!

Қалин элим, қалин қора эманам,
Файрати мўл, ҳайбатли эр полвоним.
Ўзи кулгай, сиринг берма, сабр қил,
Аҳмоқлар ҳеч пайқаганим имконин.

Қозоғимни, қалин элни соғиндим,
Сариқорқам – сайрон ерни соғиндим.
Бол булоқли, тиниқ, кумуш мавжли –
Шимолдаги ойдин кўлни соғиндим.

Қувонганда «Ҳей, сеними!» деганлар,
Куйинган чоғ мен учун ғам еганлар.
Халос бўлмоқ қийин, қадам андуҳли,
Тизиб қўйиб эртангни кеч қилганлар.

Танграм Эгам, ўзинг олгин панангга,
Тошбағирлар зорга қулоқ соларма?!
Боласидан тутқун бўлиб сарғайган,
Ким етказар саломимни онамга?

Авахтада ойдан, кундан янглишиб,
Сарғайдим-ку, сардаламни соғиндим.
«Қорачуғим, қулуним», – деб оҳ урган
Олисдаги хор онамни соғиндим!

СУЛТОНМАХМУД ТЎРАЙФИРОВ
(1893 – 1920)

ИЛИҚ ТУН

Ёз оқшоми, ёруғ ойли, майин шамол,
Тоза ҳаво ютмоқ роҳат егандек бол.
Сулув юлдуз жимир-жимир чорлагандек
Кўркам нурнинг шуъласига нигоҳни сол.
Олтин ой бу тўлиб турган кенг дўнгалак,
Нур сепеди ер юзига кўкка ўрлаб.
Юлдузлар ҳам тургани йўқ маъюс боқиб,
Ой шуъласин кучайтирар қаддин тиклаб.
Мовий ҳаво, тиниқ осмон айни ипак,
Кўрган зотда ўсар кўнгил, ўй ва тилак.
Ой оғуши, кўк самонинг қучоғида,
Пичирлашиб сирлашади севган юрак.
Таралар гул-чечаклардан ёқимли ис,
Яшил барглар чайқалган чоғ тошади ҳис.
Суюклини қучоқлаб жим кезсанг ўрмон,
Бахт топарсан, жонинг эса чин осойиш.
У ер асли сув соҳили бўлса қани?!Узоқ юргач, дил меҳрга тўлса қани?!Осмондан ой шуъласи тик тушган маҳал,
Оқ томоқдан бошланган бол бўса қани.
Кетмас ўшал тун сурати эсдан ҳеч чоқ,
Бундай севги, муҳаббат бу – сўнмас чироқ.
Қартайиб гўр эшигида турсанг ҳамки,
«Во-дариғ» деб айтдиради васлу фироқ.

МАЙ ОЙИДА

I

Май ойида ажойиб
Булутли кўк, гулдурак.
Меҳр ёмғири қуйиб,
Чирой очди теваарак.
Ерга тушиб қизил кун
Дунё яшнаб, руҳ кириб.
Ўйнар бир тўп ўспирин
Шодон сакраб, югуриб,
Симириб соф ҳавони
Ором олар кенг кўкрак.
Қуш қуйига қуй қўшиб,
Шодланади ёш юрак.

II

Май ойида энг ажиб
Рангга тоғ, ўрмон кирди.
Қаҳрли қиш чекиниб
Ер юзига жон кирди.
Япроқ, гулга бурканиб
Дарахтларга сон кирди.
Қушлар сайраб эрта-кеч
Борлиққа забон кирди.
Барг, майса, қизғалдоққа

Ёмғирдан дармон кирди.
Капалак, ари гулдан
Бол ахтарган он кирди.

III

Май ойида ғаройиб
Беҳишт дунё яйради.
Бойчечак ҳид таратиб,
Лочин қушлар сайради.
Ёш юракнинг биринчи
Муҳаббати қайнади.
Учрашмоққа илк бор
Ошиқлар аҳд айлади.

БЕЙИМБЕТ МАЙЛИН
(1894 – 1938)

ГАДОЙГА

Сенинг зоринг – зорланганим умрга,
Сенинг оринг – муҳрланган кўнгилга.
Сен не кўрсанг, мен ҳам шуни кўргайман,
Бел боғладим – оғир билан енгилга.
Сен йиғласанг – кўздан ёшим томчилар,
Сен қувонсанг – кўздан нагим артилар.
Айт ўланни кенг далани янградиб,
Кеча юрган қўйчивону молчилар!..

СОБИТ МУҚОНОВ
(1900 – 1973)

СУЛУВСОЧ

(Достондан парча)

Бой бўлгандир мол-мулки мўл Тиловберди,
Бойлик билан бошқарди у буткул элни.
Тўрт томонга мол ёйилса қўртдек қайнаб,
Қумурсқадек қоплар эди барча ерни.

Туриқ қашқа, розмўйинли йилқиларин
Икки-уч минг бошдан бўлиб қўшга берди.
Туялари қирларида бўта туғиб,
Қўйи кезган жойларидан қўзи терди.

Тиловберди ёш чоғидан йигит йиғди,
Тўқсон турли ипак, бахмал кийим кийди.
Бургут, този қўлинда жуфт-жуфтидан бўлиб,
Қашқир, тулки, кийикларни тоғдек уйди.

Ёш чоғинда қиз ахтариб кезди элни,
Ўз бўйига лойиғини, яъни тенгни.
Минг йилқидан кам бўлмаган қалин бериб,
Олтинойдек паризодни олган эди.

Икки-уч йил ўтгач ўктам Тиловберди,
Олтинойдан тўнғич фарзанд – бир қиз кўрди.
Сулувсоч деб исмин қўйиб, ёш-яланг ва
Элни тўплаб гумбирлатиб зўр тўй берди.

Ўн олтига келганида қизнинг ёши,
Тиззасига тушган эди ўрим сочи.
Қалам билан қора чизик тортган мисол,
Қийилганди қуралайдек қийғоч қоши.

Сулувсочнинг ўзгани ҳеч суйгиси йўқ,
Олтойидан бошқа ўтда куйгиси йўқ.
Дуч келганда қай жанобга кўз солса ҳам
Қиёслашда Олтойга тенг қўйгиси йўқ.

Олтойининг ширин тили булбулга хос,
Сўзлаганда мойдек майин, суяги йўқ.
Тангри мисол сиғингани танҳо Олтой,
Шу йигитдан ортиқ бирор кияли^{4*} йўқ.

Олтойини кўрмаганди кўпдан буён,
Юрагига соғинч тўлиб урди туғён.
Яйловларга йилқи ҳайдаб кетган Олтой,
Йил бўлса ҳам, юрар элга қайтмай ҳамон.

Ғўч Олтойнинг қўши юрди Нурон тараф,
Йилқиларни қишлатмоққа у ер яраб.
Ўшал жойда қулай бўлди ёзги қўним,
Қўши кўчди Қулонўтмас ёққа қараб.

Савр туғиб, қорнинг юзи юпқа музга
Айланганда қўшни олиб кўчди изга.
Бу атрофда, тевааракда от етгувчи
Эл йўқ эди чорлагувчи нонга, тузга.

⁴ Кияли – кароматли.

МАРЯМ ҲАКИМЖОНОВА
(1906 – 1993)

* * *

Қияликда қизил гул
Нима қилиб турибди:
Баргларида офтобнинг
Нури кулиб турибди.

Гунча яйраб турибди,
Елда ўйнаб турибди.
Соясида соқчидек
Булбул сайраб турибди.

Ифор сочиб турибди,
Ари кўчиб турибди.
Хуморидан чиқсин деб,
Тўшин очиб турибди.

Гул ўт ёқиб турибди,
Қанот қоқиб турибди.
Қримнинг тоғ-тошлари
Мамнун боқиб турибди.

Қизил гулим, қизил гул,
Бемаҳал сўлма дейман.
Офтоб тиғи, довулга
Кул ё қул бўлма дейман.

ДИХАН АБИЛОВ
(1907 – 2003)

ЭЙ, МУҲАББАТ, МУҲАББАТ!

Эй муҳаббат, муҳаббат,
Оловсан, қалбим амри.
Дедим: сенсиз дунё ёт,
Бунга гувоҳдир тангри.

Лаззатингга тўйим йўқ,
Қамраб олдинг қонимни.
Сенсиз яшаш ўйим йўқ,
Бахтли эт жонимни!

АБДУЛЛА ТОЖИБОВ
(1909 – 1998)

* * *

Қани эй дўст, ҳофиз ошно,
Саволимга жавоб бериб айт ўлан.
Сал... салгина чарақлаган бу офтоб
Сўниб қолса қандоқ қилардим?

Қани эй, дўст, айтгин тагин,
Саволимга жавоб бериб айт ўлан.
Сал... салгина бизлар ютган манов ел
Тиниб қолса қандоқ қилардим?

Айтгин, тагин, сўнгги бор айт,
Саволимга жавоб бериб айт ўлан.
Сал... салгина ёрим мени унутмоққа
Кўниб қолса қандоқ қилардим?

ҚОСИМ АМАНЖҰЛОВ
(1911 – 1955)

* * *

Эшигингнинг олди оқар сув,
Эрта билан туриб ёш сулув,
Тиниқ сувда юзларингни юв –
Сув юзида чехрам кўринар.

Чўнтагингда оппоқ дастрўмол,
Бир четида менинг исмим бор.
Кўргин ҳамда мени эсга ол –
Кўзларингда шабнам кўринар.

САҒИНҒАЛИ СЕЙИТОВ
(1917 – 2007)

* * *

Олисдасан сен мендан,
Чўзсам қўлим етмагай.
Неча бора айтсам ҳам
Арзу ҳолим етмагай.

Олисдасан сен мендан
Олисдасан осмондай.
Йироққа кетдинг гўё
Қочмоқ сенга осондай.

Олисдасан сен мендан
Гўё олис хаёл, сас.
Унутгим келса ҳамки
Ёддан чиқариб бўлмас!

ЖҰБОН МҰЛДОҒАЛИЕВ
(1920 – 1988)

МЕН ҚОЗОҚМАН

(Достондан парчалар)

Мен қозоқман минг бор ұлиб, минг тирилган,
Юрагимдан таниб, тилга мунгни илган.
Йиғлаганда қалб тутилиб қуёш каби,
Қувонганда кулгим кұриб тун тирилган.

Мен қозоқман, ажал билмас онадирман,
Қурсоғига сиғдирган кенг даладирман.
Пок гұдақман, бешигимдан овоз берган,
Даврларнинг тенгдошиман, донодирман.

Мен – йигитман, кураш, синга ошиққан эр,
Вужудимда юраги бор чин ошиқнинг.
Ёнартоғдек дақшат билан тұлғонганда
Бургут бұлиб чұққиларга учиб чиқдим.

Ёзолмадим, нима қилай, хат билмадим,
Билдим фақат найза билан отнинг белин.
От устида унутдим чин гадойликни,
От устида ұлсам ағар шодман, дедим.

Етган эмас илмларга зийраклигим,
Сезмаганман унинг шунча кераклигин.
Қолавердим ёғдуга йұл тополмасдан,
Тошдек босғач эр шиддатин қоронғу тун.

Кейин билдим Ернинг асли шар эканин,
Ўз ўлчами, ўзин чеки бор эканин.
Кўм-кўк ҳукиз шохда уни кўтарган деб,
«Баракалла» деб юрганлар кар эканин.

Мен қозоқман минг бор ўлиб, минг тирилган,
Йўргагимдан таниб, тилга мунгни илган.
Йиғлаганда қалб тутилиб қуёш каби,
Қувонганда кулгим кўриб тун тирилган.

Ёйиб қўйдим сирларимни дўст олдида,
Ўт бошида, яйлов, каму кўст олдида,
«Жон юраги кўзларидан кўрингувчи
Қозоқ, – дедим, – қаршингдаги қўш⁵ олдида!»

⁵ Қўш – қўнимгоҳ.

ЖАББОР УМРБЕКОВ
(1920 – 2010)

* * *

Кўп тикилдим, кўп тикилдим,
Кўзинг жалб этди юракни.
Ҳадиксираб нега кетдинг,
Зир титратиб кўкракни.

Журъат топиб сўз айтолмай,
Бахтим боғлаб, кўп юрдим.
Тоғдан излаб, тошдан топган –
Сен гулисан умримнинг.

Осмондаги оқ юлдуздай
Кўринасан кўзимга.
Муҳаббатнинг онтин бузмай,
Ўзимга кел, ўзимга!

ТУРСУНХОН АБДУРАҲМОНОВА
(1921 – 2003)

ЮЛДУЗ

Юлдузлар кўпдир кўкда,
Юлдузлар кўп ерда ҳам.
Хуш кўраман кўкракда
Қалб юлдуздек ёнган дам.
Юлдузлар кўп умрда,
Юлдузлар кўп ўр-қирда.
Хуш кўраман мен бироқ
Ёнганини кўнгилда.

* * *

Сенинг ниҳол кезингни
Кўрдим бугун бир қизда.
Сенинг оҳу кўзингни,
Кўрдим бугун юлдузда.

Сенинг маржон ёшингни
Кўрдим бугун ёмғирда.
Сенинг эрка товшингни
Тингладим куз бағрида.

Сенинг мурғак чоғингни
Айтди бугун толбаргак.
Сенинг шўх қўшиғингни
Айтди бугун бол булоқ.

Кечди танҳо кун бирга,
Ёнимда йўқдир ҳеч ким.
Билмадингми, билдингми?
Сен билан учрашдим жим.

БЕРХАЙР АМАНШИН
(1924 – 1985)

* * *

Ғозлар қайтиб бораётир, ғозлар қайтиб,
Қийқувлашиб куз келганин қизга айтиб.
Қайта куйлаб мадҳ этгунча муҳаббатни
Кетдилар-ку ошиқларни хўб сарғайтиб.
Сарғаймайди ошиқлари яқиндаги,
Ёздан иссиқ юраклари салқиндаги.
Қўл музласа, юзлар қизиб, илиқ тунда,
Кўпроқ оҳу кўзлар порлаб, ялтиллади.
Қалин сочни куз силайди сокин палла,
Тун қўндоқда ошиқларга айтар алла.
Кўнгилларнинг кўклам мисол тошганини
Тинглаётир тош бурканиб ётган дала.

АБДУКАРИМ АҲМЕДОВ
(1924)

* * *

Кўнглим туманли эди,
Ел бўлиб қувиб кетдинг.
Ўйим гумонли эди,
Қайта умидвор этдинг.

«Кел!» деган майин нафас
Эслатди тонг шамолин.
Жонимга берди ором,
Соғинтирган жамолинг.

Армонли фақир жонин
Денгиздай тебратдинг-ку.
Дилкаш деб чақирганинг –
Чин ишонч уйғотди-ку!

БУРГУТ ИСҲОҚОВ
(1924 – 1991)

* * *

Муҳаббатнинг, суйишнинг
Йўли кўпдир, тури кўп.
Ўтга тушиб қуйишнинг
Сифати кўп, сири кўп.

Бири – унинг болалик
Бозоридан келади.
Иккинчиси – кексалик
Озоридан келади.

Бири – унинг ўт бўлиб,
Ногоҳ ёниб, ловиллар.
Иккинчиси – дард бўлиб
Танинг секин эгаллар.

Муҳаббатнинг, суйишнинг
Йўли билан тури кўп.
Қайси келди билмадим,
Ёлишди-ку бири хўб.

ҚУВОНДИҚ ШАНҒИТБОВ
(1925 – 2001)

РОМАНС

Алматининг оқ туманли туинда
Турдик икки яшил дарахт тагинда.
«Севаман» деб осилгандинг буйнимга,
Қайда, қайда ўшал висол бугунда.

Айт-чи, ойим, қайда дейман ўшал вақт,
Топган мисол масрур эдим мўл бир бахт.
Пешонангдан ўпиб, босиб бағримга,
Кетган эдинг танга қуёш қўйиб нақд.

Айт, офтобим, қайда, қайда ўшал кез,
Қайда ўшал ҳайрон бўлган қора кўз.
Дарахт ҳам йўқ, сен ҳам йўқсан ёнимда,
Хотирамда «Суйдим» деган танҳо сўз.

ТУҶАШ БЕРДИЁРОВ
(1925 – 1988)

* * *

Сила менинг сочимни,
Эркам, сени соғиндим.
Бошимдаги қировга
Бармоқ урмай кетдинг жим.

Қўйгин, жоним, аччиқни
Ўтганни олгин эсга.
Силай-силаи сочимни
Оқартган сен эмасми?

ИЗТОЙ МАМБЕТОВ
(1929 – 1974)

* * *

Уйқуга чўмар онда
Сени ўйладим,
Уйғониб саҳармардонда
Сени ўйладим.
Ўйлайвердим
Юрсам ҳамки, ўтирсам ҳамки,
Мени ўйга солмоқ учун
яралганмисан?

Чиройли қиз кўрганимда
Сени ўйладим,
Бир қиз сўзга кирганида
Сени ўйладим.
Биров қилса аҳду паймон,
Сени ўйладим.
Ким алдаса дилда армон,
Сени ўйладим.

Ўй сурмоқнинг маъносини
ўйлаб кўрмадим,
Мағзин чақиб, бўй-бастини
бўйлаб кўрмадим.
Сенинг менга тегишли ёр
бўлмаслигинг ҳам
Эсимга ҳеч кирмабди-я ,
эй сарви қаддим!

ЭРГЕШ ИБРОҲИМ
(1930)

* * *

Йилдан йилга сулув қизлар борадими кўпайиб,
Сулувликнинг гул боғчаси борадими кенгайиб.
Ёки даврам йилдан йилга борадими торайиб,
Гоҳо узоқ ўтираман уйда нега мунгайиб?

Ўтар кунлар, ўтар йиллар ёниб

битган кул бўлиб,

Йилдан йилга кўпаяди сулув қизлар гул бўлиб.

Йилдан йилга кўпаяди қариндошлар

оқ манглай,

Қўлин силкиб менга бари кетиб бораётгандай...

МУҚАФАЛИ МАҚАТАЕВ
(1931 – 1976)

* * *

Ошиқман!

Чин ошиқман ул инсонга!

Мен бўлмасам бўлмайин.

Ўшал омонми?

О, Тангрим, қандай жон бу қайрилмагувчи,

Юраги этданми ё қайсидир жездан?!

Ошиқман!

Қай йўсинда яшира олгум,

Олтин эрур унинг ҳар тола сочи.

Соғинайин, соб бўлсам ҳам, соғингайдирман,

Асли соғинч учун яралган ошиқ.

Парвоз қилсам қўлим етмас кўкда кунга,

Эй, оққанот қушим менинг кетганингми?

Чарх урасан, бор оламини бир айланиб,

Мангу сени излаш билан ўтганимми?

Энг заъфарон соғинчимни босиб бўлиб,

Бор умид, бор ишончимни сочиб бўлиб.

Сени дея ўтгайман мен бу ҳаётдан

Ҳам мангуга қолгайдирман ошиқ бўлиб.

ШАМИЛ МУҲАММАДЖОНОВ
(1931 – 1980)

* * *

Туманли тун, сокин тун,
Қучдим сени, суюклим.
Туғён урди юрагим,
Бор дунёни унутдим.

Туманли тун, сокин тун,
Қучдим сени, суюклим.
Кўнглимнинг соф кўкидан
Нурин тўқди кулиб кун.

Туманли тун, сокин тун,
Қучдим сени, суюклим.
Чўққисида турибман
Бахт отлиғ бийикнинг.

Мангу бизлар бирлашган,
Юрак тўнғич тиллашган.
Чиқармагин, севгилим,
Туманли тунни эсдан.

ҚҰШЖОН МУСИРЕПОВ
(1932 – 1967)

* * *

«Севдим» деган танҳо сўзда улуғлик,
«Севдим» деган танҳо сўзда илиғлик.
«Севдим» деган ошиқларнинг сўзинда
Дунёда энг нафислигу сулувлик.

...Икки вужуд ўртанади ўт бўлиб,
Икки вужуд ёниб, куйиб, чўғ бўлиб.
Икки вужуд чирмашганда бетоқат,
Дунё кўздан қочар, кетар йўқ бўлиб.

Нафас тўхтаб, мастдир кўнгил, сархуш бош,
Бир-бирини кўрмас икки кўзу қош.
Ҳаяжонли жовдир кўздан «тирс» этиб,
Ўмовларга юмалайди томчи ёш.

Юрак қурғур гирдоб мисол чарх урар,
Сабр қурғур нигоҳларда барқ урар.
Ўшал дамда сеҳрли сўз, сирли сўз,
Қайноқ нафас билан балқиб айтилар!

Шунинг учун ўшал сўзда улуғлик,
Шунинг учун ўшал сўзда илиғлик.
«Севдим» деган ошиқларнинг сўзинда
Дунёда энг нафислигу сулувлик!

ҚОДИР МИРЗААЛИЕВ
(1935 – 2011)

* * *

Кўз олмайман учрашган бир кезимда,
Сен деганда қаноат йўқ сезгимда.
Осмон бўлиб кетсанг ҳамки сен агар
Қароғимга жойлаб олгум,
Ишонавер!

Кўрмай сени туrolмасман уч ҳафта,
Сен деганда қаноат йўқ қучоқда.
Асқар тоғ бўп кетсанг ҳамки сен агар,
Қучоғимга сиғдираман,
Ишонавер!

Юз суйишга, минг суйишга эринмам,
Сен деганда қаноат йўқ,
Баҳри Муҳит бўлсанг ҳамки сен агар,
Бир томчингни қолдирмайман,
Ишонавер!

ТУМАНБОЙ МҶАДОҒАЛИЕВ
(1935 – 2011)

* * *

Қозоқ деган халқнинг боласиман,
Боласига берадиган бор асилин.
Нуқсон кўрса қийналгувчи инисида,
Тилин олиб ўсадиган оғасининг.

Қозоқ деган халқнинг боласиман,
Ёқасидан олмайдиган доносининг.
Отасининг айтганидан чиқмайдиган,
Бирор сўзин йиқмайдиган онасининг.

Қозоқ деган халқнинг боласиман,
Оқи билан кўзининг қорасиман.
Халқин мақтаб юрадиган ҳар бир жойда,
Урфин сақлаб юрадиган бобосининг.

Қозоқ деган халқнинг боласиман,
Йўлга ташлаб кетмайдиган жон ошиғин.
Сингласини қизи каби эркалатиб,
Аяйдиган гули мисол даласининг.

Қозоқ деган халқнинг боласиман,
Туй-базмда эътиборда сарасиман.
Жон опасин кўрадиган анбиёдай
Унга очиқ айтадиган бор-йўқ сирийн.

Қозоқ деган халқнинг боласиман,
Тилайдиган кўнгиларнинг ярашувин.

Тўй чорласа ойлик йўлдан келадиган,
Фақат тилга берадиган бор аччиғин.

Қозоқ деган халқнинг боласиман,
Олдда қанча довлардан бор ошмоғим.
Юрар йўлим орзу йўли, бахт йўли,
Мумкин эмас ўшал йўлдан адашмоғим.

Қозоқ деган халқнинг боласиман...

ЖУМЕКЕН НАЖИМЕТДИНОВ
(1935 – 1983)

* * *

Сенинг сочинг тун десам
Янглиш туйғу экан-ку.
Кулиб турган кун десам
Сенинг кулгунг экан-ку.

Шовуллаган ҳур ўрмон
Сенинг лабинг экан-ку.
Сув тутган чанқаган он
Булоқ қалбинг экан-ку.

Япроқлари гулларнинг
Майин кафтинг экан-ку.
Пешонангга тушган нур
Тонгнинг тафти экан-ку.

Қаҳрланса булутдан
Ёмғир ва қор экан-ку.
Дунёнинг буткул кўрки
Сенда ҳам бор экан-ку.

ЎЛЖАС СУЛАЙМОНОВ
(1936)

БОЛАЛИК КЕЗ.
БОҒ-БОҒЧА. ОҒТОВ

Бир мучалга тўлмагандим мен ҳали,
Олис овул.
Чилла – асад.
Болалик.
Куча бўйлаб жадал ўтар от қўшилган арава.
Чанг босган боғ.
Йўқдир бошқа бирор янгилик.

Ётган чоғи дала – жанглар орқасида ҳансираб,
Бир келинчак бизнинг уйда яшаб турди
Ҳол сўраб,
Мийиғида кулса
Қолар эдим қизариб,
Ўн уч ёшга қадам қўйган пайтларим.

Ўзи эдим томмай кетган ёмғирнинг,
Ўзи эдим эсмай ўтган довулнинг.
У булоқда чўмилганда
Қувардим
Назар солган бузуқларин овулнинг.

У кулганда яшнаб кетар эди қир,
Шунинг бари кўкрагимда сайрабдир.

Ҳамон эсда
Деразасин тагида

Турган эдим
Тишларимни қайраб бир.

У турмушга чиқди.
Тўйи ўтди. Никоҳи ўқилган тун.
Фақат менинг устимга
Қайғунинг қоп-қора булути тушди.
Дарчадан қарадим. Бағрим бўлди хун.
Эри келди,
У жуфтининг бўйнига
Осилди-да,
Қучоқлашди,
Ўпишди.

Бирин-бирин шом ҳам тушди.
Кеч ўтди.
Аёл солди
Ўтдек иссиқ тўшакни...
Шам ўчди-ю
Пичир-пичир бошлангач
Деразага улоқтирдим кесакни!

Менинг буткул тинчимни ўғирлаган
Бу уйгами?
Энди уни елкамнинг чуқур кўрсин!
– Сен эдингми? – деб отилиб чиққанида,
– Енгилтаксан, йўқол! – деб сочдим алам.
Болалик қурсин...

Шу эҳтимол эртагимнинг ўлгани,
Синиб, тиниб аччиғим соб бўлгани.
У эрининг тўсди йўлини,
Қўлларимга қўйди қўлини,

Кафти қайноқ эди беҳад.
– Айланайин, аҳмоғим, – деб. – Аҳмоғим,
Оғушига олиб турди бир фурсат.
Оғушидан отилиб чиқдим,
Олисларга кетдим югуриб.

Мен тўнғизман.
Мен одамман беўхшов,
Энди бу уй менинг учун қўйсин ғов.
Уятимни қандай ювиб-чаяман,
Кўзларига қарашга берарманми дов?

Ўшал кез ҳам ўтди-кетди.
Юмиб-очмай кўзимни.
Бекитолмай сенга бўлган сезгимни.
Ҳамроҳ бола таъзим учун эгилган чоғ
Севгилим,
Қўйгани жой тополмайман ўзимни.

Пайқайсанми,
Шу-ку сенинг «аҳмоғинг»,
Ранжитмагил,
Бор бетидан бир чимчилаб
Елкасидан қоқмоғинг.
Аямайди у ўзининг юрагин,
Болалигин,
Бог-боғчасин,
Офтобин!

ТҰЛАГАН АЙБЕРГЕНОВ
(1937 – 1967)

СИР

Қум босиб мунғайган чўлларда
Отилиб қолган зил армондай.
Сен ёқда тўққизга тўлгач ой,
Тўхтади хатлар ҳам ўрмондай.

Тўхтади хатлар ҳам мартилиб
Қаноти қайрилган каптардек.
Пардага тушмасдан чертилиб,
Иплари узилган тордек.

Тилсимдан тўхтади жимгина
Бу тўғрида огоҳ ҳам этмай.
«Ярқ» этиб кўзимнинг учидан
Ғойиб бўлган оқшомги ўтдай.

Ошди чоғи қандайдир чекдан
Вужудимга юрагим асир.
Шундан буён ўтибди ўн йил,
Соғинган жон учун ўн аср.

Мен бўлсам юардим бу чоғлар,
Ўйларимни тизиб бир сафга.
Гўёки сотилган элчидек
Улов билан обрў, мансабга.

Орамизда қолган мўл аршин,
Кетдими ё тирик ўлдириб.

Йўлга ҳам отландинг чамаси,
Ёғоч товоғингни тўлдириб.

Кўрмайман деб айтган эмасман,
Етиб бўлмас, чеки йўқ қирлар.
Қуйди деган билан беҳисоб,
Босилди, шекилли, ёмғирлар.

Бешиқдан бошланган таъбирдан
Бўларсан бутунлай хотиржам.
Бир пайтлар ардоқли ўриндан
Бўсаға деб уққан чоғинг ҳам.

Жонимга азизсан, яқинман,
Бугун ҳам юракдан сизлайман.
Мен бўлсам бир ошиқ оқинман,
Озгина бахтимни излайман.

Соғиниб боғларни ахтардим
Оқарди тонгларнинг товони.
Қўпирган соҳилда кемалар
Боғланган кўрфази – гавани.

Балким, сен буларни ор санаб,
Йўқолдинг бўйнингда йўқ издай.
Хуфтонда тоғларнинг ортига
Шуъласи бекинган юлдуздай.

Олдимда тоғларнинг тизмаси,
Гуёки денгизнинг ёллари.
Келмоқда мени ҳам аллалаб,
Юмалоқ заминнинг йўллари.

ФАРИЗА ЎНГОРСИНОВА
(1939 – 2014)

* * *

Икков – ҳақмиз. Ўтирибмиз тил қотишмай,
Сен Кунчиқиш, мен-чи гўё Кунботишдай.
Бу сукунат қанча кунлар этгай давом
Юрардик-ку қайғу билан мунгга тушмай.

Нега, нега кетдик шунча олис бўлиб,
Сўниб қолган юрак каби янглиш бўлиб.
Ўтирибсан йигитга хос ўжарлигинг
Эгилишга йўл бермаган номус бўлиб.

Мендами бор гуноҳ дея мунгга ботдим,
Тингламабман бошни эгиб, ҳуш йўқотдим.
Осмонни даст кўтаргандек ўтирибман,
Ночор жинсга мансублигим заҳрин тотдим.

Қўйгил, жоним, бу гаплардан не наф ютдик,
Фигон чеккан кенг дунёни биз унутдик.
Биз иккимиз нега Унга «сигмас» бўлиб,
Манов юртдан тотувликни интиқ кутдик...

ЖЕЛТЎҚСОННИНГ⁶ ОЛОВИ

Желтўқсонда эрк қўшигин
 куйламоққа чарх урдинг,
Желтўқсонда эгаман
 эл бўлмоққа талпиндинг.
Жисминг узра ҳамон силқиб
 турар ўша яралар,
Айналайин, навқирон куч,
 ёш авлоди халқимнинг.
Темир қўллар метин эди
 ҳалқумингга солган чанг,
Номус-оринг йиқмай ўтдинг
 телба бўхтон кунидан.
Танҳо қолган чоғларимда
 қувват олдим жисмимга,
Турма тўрин ёриб чиққан
 сенинг қайсар унингдан.
Ўсар элнинг ҳар қандай он
 бирлик бўлар танлови,
Ловулла, желтўқсоннинг
 музга ёққан олови!
Сизлар каби ор-номусли ёш
 авлоди бор элнинг
Эгилмоққа тааллуқли
 бўлмас ҳеч дам ялови!

⁶ Желтўқсон – муаллиф 1986 йилнинг желтўқсони, яъни декабрида озодлик учун бош кўтарган ёшларни назарда тутмоқда (таъкид таржимонники).

ОНА ЮРТИМ

Онамдайин азиздурсан, юртим, манга,
муҳаббатинг сут-ла кирган жону танга.
Митти чоғдан уйғонгандир сенга ҳурмат,
қанот бердинг, парвоз бердинг илк ўланга.

Умр асли йўлдир ўтган қир, сой, ўйдан,
ҳалол ризқим тергум насиб этган уйдан.
Бошқачадир менга меҳру илтифотинг,
дастурхонсан сахий онам ёйиб қўйган.

Юргум доим илҳоминг-ла тўлиб-тошиб,
сенинг билан юксакликка чин ёндошиб.
Жўшқин ҳаёт уммонида сузсам сокин,
чағалайдек чарх ураман нур талошиб.

Қамишлар ҳам кўл саҳнида тушар рақс,
гала оққув сув юзида этар акс.
Нафосатни, сулувлиқни кўриб сенда,
соғинч билан талпинганда жўшади ҳис.

Юрак армон
билан уриб, қийналса жон,
тунлар юрсам юлдузлардек жим, паришон,
ҳақиқатни излаб маънос бўлганимда
вужудимда шеър бошлайди бедор тугён.

У чоғлари
самоларга ёзиб қанот,
юксаламан тонгларингдан сингиб сабот.
Уйғонади тоғларингда шалолалар,
жисмимдаги туйғу олди ғурур деб от.

Қайғу чексам айнан сенинг ўзингдурман,
қувонганда кулиб айтган сўзингдурман.
Сен бўлмасанг не қилардим фазоларда,
кенг оламни кўрган равшан кўзингдурман.

О, она юрт, толеимсан, номус, орим,
садоқатим мадҳи бўлгай шеър, ашъорим.
Бутун вужуд, юрагим-ла севдим сени,
бу дунёда суянчиғим гул диёрим!

ТАВАЛЛУД КУНИ

Дастурхонда барча неъмат муҳайё,
Онахоннинг чехрасида нур, ҳаё,
Аммо кўнглин хиёл шубҳа қамраган,
Кутган меҳмон келмай қолармикан ё.

Туғилган кун.
Бирор меҳмон келмади,
Кекса юрак завқу шавққа тўлмади.
Эшик томон қадаб маҳзун нигоҳин,
Тор кулбада жим ўтирди, кулмади.

Кутиш офир, ҳаво бироз дим эди,
Хонасида ёлғизлик ҳоким эди.
«Кел-май-ди!» деб соат аста чиқиллар,
Телефон-чи, тошбақадек жим эди.

Уйдан чиқди...
Ой нуруни сочар мўл,
Пойларига ифор сочар ҳар бир гул.
Ипакдайин майин кўклам ҳавоси,
Қушлар сайраб, тасаннолар айтар ел.

Қутлагандек шохларини силкитди,
Олма умид каби оппоқ гул тутди.
«Қутлуғ бўлсин, таваллудинг, онажон!»
Деган каби булоқ жилдирай кетди.

Юлдузлар ҳам нур сочдилар осмонга,
Манглай ўпиб, табрик айтиб инсонга.
Ёши улуг она хурсанд бўлди-ю,
Гўё қучоқ очди азиз меҳмонга...

ҚОРАБОВУР ҚАШҚАЛДОҚ

Қорабовур қашқалдоқ,
қайга учдинг бу кезлар,
Ҳазин ноланг қулоқда
янграб дилимни эзар.

Қорабовур қашқалдоқ,
қайт орқангга, учиб кел,
Ҳолин сўра тўқайнинг,
кўз ёшлари бўлмиш сел.

Уянг қолса безга зулмат
бўлар ойдин тун,
Дайди қушлар додидан
кўкраги чок, бағри хун.

Ўзингники бил бизнинг тоғлар,
қирлар бағрини,
Ўз инингни ўзгаларга ташлаб
кетсанг, тўғрими?

Қашқалдоғим, қайт, ортга!

QOZOQNING
QIRQ OQINIDAN
QIRQ O'LAN

She'rlar

KO'NGILDAGI QIRQ QO'SHIQ

O'zbek-qozoq adabiy aloqalari haqida so'z ketganda, biz, avvalo, ikki xalqning tarixiy ildizi birligini aytishimiz kerak. Qadim-qadimdan bu ikki xalq yonma-yon yashab, bir daryodan suv ichib, bir yaylovda chorvachilik qilganlar. Bir so'z bilan aytganda tutash taqdirli xalq. G'afur G'ulom yozganidek: «Ikki boshga bir manglayday yarqiroq taqdirimiz».

Keyingi vaqtlarda muhtaram Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev va Qozog'iston Respublikasi Prezidenti Nursulton Nazarboyev tashabbuslari bilan adabiy-madaniy aloqalarimiz yanada jadallik bilan rivojlanmoqda. Shu yil 15-mart kuni Ostona shahrida «Astana operasi» teatrida 2018-yil Qozog'istonda «O'zbekiston yili» deya e'lon qilindi. 2019-yil O'zbekiston Respublikasida «Qozog'iston Respublikasi yili» deb ataladi. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning «Buyuk qozoq shoiri va mutafakkiri Abay Qo'nonboyev ijodiy merosini keng o'rganish va targ'ib qilish to'g'risida» Qarori har ikki xalqni birday sevintirdi. Bu o'zbek xalqining qozoq xalqiga, adabiyotiga bo'lgan hurmatining yorqin dalilidir. Shu munosabat bilan Qozog'istonda o'zbek va qozoq ijodkorlari hamkorligida mushoiralar, adabiy anjumanlar o'tkazilmoqda. Yaqindagina 27-28-mart kunlari Janubiy Qozog'iston viloyatining Chimkent va Turkiston shaharlarida bir necha adabiy anjumanlar o'tkazildi. Turkistonda Sohibqiron Amir Temurning 682 yilligiga bag'ishlangan xalqaro ilmiy konferensiya bo'lib o'tdi.

Aytish mumkinki, 2018-yildan boshlab o'zbek-qozoq adabiy-madaniy aloqalari yangidan jadal rivojlanish yo'liga chiqdi.

O'zbek-qozoq adabiy aloqalari deganda biz, avvalo, Abay Qo'nonboyevning Navoiy ijodiga bo'lgan hurmatini, Navoiyni o'ziga ustoz deb bilgani yodimizga keladi.

*Fuzuliy, Shamsiy, Sayqaliy,
Navoiy, Sa'diy, Firdavsiy,
Xo'ja Hofiz – Siz hammangiz,
Madad bering, qilmang osiy!*

Bu silsilani davom ettirgan G'afur G'ulom va Sobit Muqonov, Oybek va Muxtor Avezov, Mirtemir va Abdulla Tojiboyev, Zulfiya va Tursunxon Abdurahmonova, Jumaniyoz Jabborov va Sirboy Mavlonovlar ko'z o'ngimizda gavdalanadi.

Qozoq adabiyotini o'zbek kitobxonlari o'rtasida mashhur bo'lishida Zumrad, Nosir Fozilov, Sa'dulla Siyoyev, Mirpo'lat Mirzo, Mehmonqul Islomqulov va boshqa ko'pgina tarjimonlar xizmatini alohida ta'kidlashimiz kerak. Bular qatoriga Yangiboy Qo'chqorov ham qo'shildi. Uning tarjimasidagi «Qozoqning qirq oqinidan qirq o'lan» she'rlar to'plami qozoq yozma adabiyotining tamal toshini qo'ygan Abay Qo'nonboyevdan boshlab shu kungacha yashab ijod etgan va shu kunda ham ijodda davom etayotgan qirq oqinning asarlaridan namunalar jamlangan. Bu to'plamning yangiligi M. Dulatov, B. Maylin, M. Hakimjonova, Q. Shang'itboyev, T. Berdiyev, Y. Ibrohimov va boshqa asarlari o'zbek kitobxoniga birinchi marta taqdim qilinayotgan ijodkorlar ham bor. To'plamdagi she'rlar mavzu jihatdan rang-barang. Kitobda Vatan, millat qayg'usi bitilgan satrlar bilan birga, tabiat, muhabbat va qozoq xalq og'zaki ijodiga xos bo'lgan aytishuv shaklidagi she'rlarning berilishi ixcham kitobda keng qamrovli qozoq she'riyati haqida to'liqroq tasavvur uyg'otish yo'lidagi intilishdir.

Shokarim Qudoyberdiyevning quyidagi satrlari butun ijodkorlarning dilidagi gapdek. Ayni paytda xalq g'amini aks ettirgan satrlardir:

*Men ketarman, ortimda so'z, sozim qolar,
Keyin kelgan avlod undan bahra olar.
Birisi jo'n, birisi zid aytibdi deb,
Bahslashib bilganincha singa solar.*

Yoki Mirjaqip Dulatovning «Elim-ov» she'ridagi quyidagi satrlarda xalqi uchun yongan shoirning yuragi ko'rinib turibdi:

*Moziy – sarob, istiqboling mavhum, tor,
Etga o'chsan qizarganga ko'p xumor,
Saqlan degan so'zni uqqan qayda bor,
Qarmoq, yemga chopma uncha, elim-ov!*

Mana shunday ruh Ahmad Boytursunov singari otashnafas shoirlarning she'rlarida ham balqib turganini sezamiz:

*Yoddan chiqsa tegdi deya luqma taom,
Bo'lmaydimi yeganimning bari harom.
Inson bo'lib, insonga xos ish qilmasdan,
So'nggi damda nechuk olgum go'rda orom?*

Yuqoridagi tarjimalarda mutarjim she'r ohangini, mazmunini to'liq berishga harakat qiladi. «Singa solar» ifodasining o'zi ag'daruvchi she'r mohiyatini anglab tarjima qilganini ko'rsatib turibdi.

Maryam Hakimjonovaning tabiat manzaralari tasvirlangan quyidagi she'rida qozoq yozma adabiyotining xalq og'zaki ijodi bilan qanchalik hamohangligini his qilamiz:

*Qiyalikda qizil gul
Nima qilib turibdi.
Barglarida oftobning
Nuri kulib turibdi.*

Jo'bon Mo'ldog'aliyev, Umar Shipin, Mag'jon Juma-boyev, Sultonmahmud To'rayg'irov, Saken Sayfullin, Beyimbet Maylin kabi shoirlarning yangi tarjima qilingan she'rlarida millat, yurt tashvishini chekish ustuvorligi ko'rinib turadi. Masalan, Jo'bon Mo'ldog'aliyev misralariga quloq soling:

*Men qozoqman ming bor o'lib, ming tirilgan,
Yuragimdan tanib, tilga mungni ilgan.
Yig'laganda qalb tutilib quyosh kabi,
Quvonganda kulgim ko'rib tun tirilgan.*

To'plamga tarjimalari kiritilgan Dixan Abilov, Abdulla Tojiboyev, Tursunxon Abdurahmonova, Sirboy Mavlonov, O'ljaz Sulaymonov, Fariza O'ng'orsinova, Nurlan O'rozalin, Ulug'bek Esdavlat va boshqa shoirlar ijodi uchun xarakterli bo'lgan she'rlar tanlangan.

Qozoq she'riyatidan yangi namunalarining o'zbek tilida nashr qilinishi, o'zbek she'rxonlari uchun yaxshigina tuhfa bo'libgina qolmay, qozoq she'riyati bilan tanishtirishda va ikki xalq o'rtasidagi adabiy aloqalarni yaqinlashtirishda dadil qadam bo'ladi deb o'ylaymiz. Tarjimon Yangiboy Qo'chqorov ko'p yillardan buyon tarjimonlik faoliyati bilan shug'ullanib kelayotgani tarjimalarning muvaffaqiyatli chiqishiga omil bo'lgan.

Adhambek ALIMBEKOV,

*O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi xalqaro adabiy
aloqalar va badiiy tarjima bo'limi mas'ul kotibi,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent..*

ABAY QO'NONBOYEV
(1845 – 1904)

ILM TOPMAY MAQTANMA...

Ilm topmay maqtanma,
O'rning topmay boplanma,
Huzur tortib shodlanma,
Chuv tushib yot kulgiga.
Besh narsadan qochiq bo'l,
Besh narsaga oshiq bo'l,
Inson bo'lay desangiz.
Maqsad, umring oldingda,
Uni deb g'am yesangiz.
G'iybat, yolg'on, maqtanmoq,
Tanballig-u mol sochmoq –
Besh yovingiz bilsangiz.
Hunar, mehnat, teran o'y,
Qanoat, rahm, o'ylab qo'y –
Besh asl ish, ko'nsangiz.
Yomonlikka nafratni,
Vazmin dildan tiysangiz.
Yaxshilikka ibratni,
O'yingizga yig'sangiz.
Olim bo'lmay ne bo'lur,
Bolalikdan so'rsangiz.
Bo'lmasang ham intilgil,
Bir olimni ko'rsangiz.
Undoq bo'lmoq qayda deb,
Aytma ilm suysangiz.
Sizga bilim kim berar,
Yonmay turib so'nsangiz?

Dunyo, mol kelar o'zi,
Bilimga qalb bersangiz.
Bilganlarning so'ziga
Muhabbat-la kirsangiz.
Aqlingizga ishoning,
Bir ishga duch kelsangiz.
Oqsoqol, boymi aytdi,
Kim bo'lsin, mayli, aytdi,
Idrok bilan yengsangiz.
Nodonlarga bo'y berma,
Chin so'z bilan o'lsangiz.
Oyat, hadis emas-ku,
Kofir bo'lding demas-ku,
Qanchalar zid kelsangiz.
Ayon aytma ko'p joyda,
Bizning gapga kirsangiz.
Buni yozgan kishining
Ismin emas, so'zin bil.
Bu yolg'onchi dunyodan
O'tdi ko'p chechan bulbul,
Ko'p sarbon minib duldul.
So'z ma'nosin bilsangiz,
Aql – mezon, o'lchov qil,
Agar egri ko'rinsa,
Mayli, tashla, mayli, kul,
Agar tuzuk ko'rinsa,
Ko'p o'ylab quloqqa il.
Aqlli oz, ahmoq ko'p,
Dema ko'pning so'zi bul.
Yaqin so'zi totli deb,
Yaqin aytdi demagin.
Nodon bo'lib aytsa kim,
Noshud gapga kirmagin.

Sizga aytgum, xavfim – bul
O'zing uchun o'rgansang,
Yomonlikdan jirkansang,
Ochilursan yilma-yil,
Birov uchun o'rgansang,
Birov bilmas, sen bilsang,
Bilganing bari – tul.
So'zga qarab kishi ol,
Unga qarab so'z olma.
Chin so'z qaysi bilolmay,
Har nedan quruq qolma.
Buni bilib yozgan qul –
Luqmoni Hakimdir bil,
Shunday deпти ul donish,
So'zin o'qib, qilgin ish,
Tez bilib, tez yo'ymagil,
Navqiron chog' ko'ngil – gul.

JAMBUL JABAYEV
(1846 – 1945)

OYKUMUSH BILAN AYTISHUV

Jambul:

Atayin ot terlatib keldim to'yg'a,
Oykumush, avvaldanoq kelding o'yg'a.
Hovuri bosilmagan chapdast edim,
Oshiqib aytganimga ayb qo'yma!

Oykumush:

Halloslabsan ha degandan so'rashmasdan,
Odobni o'rganmabsan, Jambul, yoshdan,
Arshdagi aslga ham qo'l yetmasmi,
Aql bilan qimirlasang sal shoshmasdan.

Jambul:

Oykumush, shoshmaslikka chama bormi,
O'smirlik urintirdi talay yorga.
Seni deb yotsam, tursam tinchim yo'qdir,
Yem bo'lib ketarmi deb yomonlarga.

Oykumush:

Bilarmi sho'rlik banda o'z kamini,
El kezib o'tkazarkan har damini.
Yot yurt uchun yaralgan urg'ochimiz,
Men uchun axtarma dil malhamini.

Jambul:

Borarsan bir yomonga o'zing xo'r bo'lib,
O'tiribsan qarqaraday hozir zo'r bo'lib.

Ko'zingga ko'k chivinni shamg'alatgay,
Ko'rganing o'la-o'lguncha nuqul sho'r bo'lib.

Oykumush:

Jambul-ov, kuyinasi nega buncha,
Qutqargandek ko'p qizni guldani g'uncha.
Qo'ldagi qarchig'ayni nega yo'yding,
Dunyoning tizginini tutsang shuncha?

Jambul:

Yolg'onning sho'ridir qiz bilan yigit,
Yurmagan o'ynab-kulib biror mavrid.
Orini bosolmagan orsiz ko'ngil,
Yana kutib o'tiribdi sizdan umid.

Oykumush:

Yigitga ko'ringaydir umid yengil,
Yolchimas o'shal xulqqa ko'ngan ko'ngil.
Yorqinim, qon tomiring ne deb urar,
Har neni teravermay, rostni degil.

Jambul:

Tuya emas, to'qqiz emas, tilaganim,
Yupatmagay zor ko'nglingni bu o'lanim.
Bo'lmasang so'zga nochor, ichdan o'jar,
Sezarding sirim hatto o'tirsam jim.

Oykumush:

Jambul-ov, jon ekansi so'zga no'noq,
Qay xulqim noma'quldir senga bu choq?
Sen didingni yashirmasdan aytavergin,
Mendan talab bo'lsa aytgin ochig'roq.

Jambul:

Ovulim yaylov tutgan Oqsungirni,
Ko'z suzdim siz tomonga tomir urdi.
Qo'linga bir ushlatsang tushungaysan,
Do'mpaygan to'shingdagi o'rtangurni.

Oykumush:

Jambul-ov, ushlatmayman, ayb qo'yma,
Ketayin qaytib ordan ushbu to'yda.
«Yaxshi so'z – jon ozig'i» degan bor-ku,
Odobli xulqing doim yursin o'yda.

Jambul:

Oykumush, ilojim yo'q, xayr, xush qol,
Ketaylik sir bildirmay yotlar misol.
Ismingni, oq yuzingni unutmasman,
Vujudimda o't so'nguncha, sohibjamol...

SHOKARIM QUDOYBERDIYEV
(1858 – 1931)

**MEN KETARMAN, ORTIMDA SO‘Z,
SOZIM QOLAR**

Men ketarman, ortimda so‘z, sozim qolar,
Keyin kelgan avlod undan bahra olar.
Birisi jo‘n, birisi zid aytibdi deb,
Bahslashib bilganincha singa solar.

Tabiatda o‘tganlarga bordir sinov,
Yomon uchun nafrat, yaxshi uchun siylov.
O‘lib ketgach dalillashga bormas tilim,
Tirik chog‘im afzal erur buni so‘ylov.

Birovlarni sinash qiyin bilib-bilmay,
Umrining qoq o‘rtasinda ko‘zga ilmay.
Yelkasida yuki og‘ir yo‘lovchini
Yo‘l chetida ko‘rsang o‘tgin mazax qilmay.

Qayiq bilan dengiz kezdim og‘ir kunda,
Girdob bo‘ldi jadal to‘lqin qora tunda.
Zamonani zamonaga qo‘sholmasak,
Shul qayiqqa o‘tiraylik sen-da, men-da.

Doya topmay kesganman o‘z kindigimni,
Zo‘rg‘a ochdim tor ungurdan tuynugimni.
Umr surgan joyimni gar tugal uqsang,
Shunda aniq biladursan kimligimni.

AHMAD BOYTURSUNOV
(1872 – 1937)

ONAMGA XAT

Qarog'im-ov, duogo'yim, g'amxo'r onam,
Bag'ishlab xat yozayin deb tutdim qalam.
Seni unda, meni bunda saqlab omon,
Ko'rishgani nasib etgay Haq Taolom!

Borolmasdan o'tirikchi bo'lib obdon,
Semeyning kir turmasinda bolang bu on.
Mol o'g'irlash yo qotillik aybi yo'qdir,
Chora ham yo'q – saltanat bu zo'r hukmron.

Bor «Noumid shayton erur!» degan so'z ham,
Yo'llar ko'pdir jannatga-da taram-taram.
O'qqa uchib o'n uchimda, o'ygatolib,
Yuragimda bordir bitmay qolgan yaram.

Yoddan chiqsa tegdi deya luqma taom,
Bo'lmaydimi yeganimning bari harom.
Inson bo'lib, insonga xos ish qilmasdan,
So'nggi damda nechuk olgum go'rda orom?

Ko'p aytmasdan, qisqasidan anglatguvchi
Farzandingning kamgap xulqi senga ayon.
Ketar deya «Suvga cho'kib, o'tga tushib»,
Mening uchun g'am chekmagin, qiynama jon.

O'tiribman avaxtaning bo'lmasinda,
Buyruqsiz ko'z yetmoqdadir o'lmasimga.

Eshigining qulfi mahkam, posbon bisyor,
Azroildan boshqa hech kim kelmasiga.

Qalam bilan lavhulmahfuz⁷ unutganmi
Yozmabdi-ku bu hujraga kelishimni.
Qamg'oq bilan salmog'i teng zamon, bildim –
Iloj yo'q chog' – yel haydagach yelishimni.

Ravon yelar talay yo'rg'a, talay tulpor,
Bo'yin egib shum taqdirning tizginiga.
Ulardan ham jonim-to'nim ardoqlimi,
O'rinsiz g'am, iztirobga tushdim nega?!

⁷ Lavhulmahfuz – odam qismati yoziluvchi ilmiy xat.

UMAR SHIPIN
(1879 – 1963)

OMONGELDI

(Dostondan parcha)

To'yliqirda yoviga,
Botir so'zin boshladi,
Hovliqmasdan, oshiqmay,
Qadamin keng tashladi.
Hujum boshlab, bong urdi,
Qistab uchqur qashqani.
Ko'rindi bu chorlovga
Sarboz seldek shoshgani.
Oqmirzaning ko'linda
Qoldi qancha do'stlari.
O'n to'qqizdan o'ttiz bir –
Qolmay elning yoshlari.
Sovut kiyib saylangan
Er qo'shinga aytgani:
Buzing qamishdek burab,
Qo'rg'on qopqog'in, qani.
Qahrlansak metin qo'l
Toshni qiladi kukun.
Jasur yoshlar maydonga
Chiqinglar elim uchun.
Otlanaman deganlar,
Qo'l chiqaring bir yengdan.
Xalqning g'amin yeganlar,
Ikki ishga bersang tan,
Biring ayblab biringni,

Sendan bo'ldi demanglar...
Er boshiga kun tug'sa,
Etik bilan suv kechar.
Ot boshiga kun tug'sa,
Suvliq bilan suv ichar.
Ovul boshi qiy-chuvga,
Maydon qonga belandi.
Hurlikni orzu qilgan
Boshlar dorga boylandi...
O'q changitib miltiqdan
Qiyrataylik dushmanni.
Tarix tug'yon-la jildi
Eshik bilan to'ridan.
Qamishdan ko'prik quring,
«To'ken»ning qir, ko'lidan.
Ko'lning barin jilovlab,
Tezda kirishib ishga.
«Suvyorg'on»dan jon qolmay,
O'roq soldik qamishga.
Ulov bilan tashigach,
Qotgan yerdan chang uchdi.
Boylarning to'q norlari
Yaqin qildi olisni.
Yog'och tashib ko'rfazdan
Biyobonda tortishdik.
Oyoq yetgan yerdagi
Qamishni xalq tovishdi⁸.
El bitkazdi ko'prikni
Orni, nomusni oqlab.
Tong xo'rozi qichqirgach,
O'tdi qo'shin tortib saf.
Yuzlaridan yel suyub,
Otning yolin tebratdi.

⁸ Tovishdi – o'rib tugatdi.

MIRJAQIP DULATOV
(1885 – 1935)

ELIM-OV

Darmon topmay dardingga men ertadan,
Shul iztirob yuragimni o'rtagan,
Qilt etmaysan bosh ko'tarib ko'rpadan,
Qadding nega egik buncha, elim-ov?

Moziy – sarob, istiqboling mavhum, tor,
Etga o'chsan qizarganga ko'p xumor,
Saqlan degan so'zni uqqan qayda bor,
Qarmoq, yemga chopma uncha, elim-ov!

Qanday eding, qara ortga qayrilib,
Turibsan-ku ko'p bisotdan ayrilib,
Munkillabsan, qo'shqanoting mayrilib,
O'ksib, yig'lab o'gay ulcha, elim-ov!

Buni mo'rt, bo'sh o'lan desang, o'zing bil,
Yurt bo'lmayman, o'lgum desang, o'zing bil,
Ne bo'lsa ham ko'ngum desang, o'zing bil,
Ostonada yurgan qulcha, elim-ov!

Tuzalasan yurtim qachon yo'l solib?
Tildan kechsang, ketmaysanmi, yo'qolib?
Qaytar eding o'tgan davron ort qolib,
Yorug' yuz-la bo'yning bur-chi, elim-ov!

Shuni ko'rsam ushalgaydir armonim,
 Yo'qlamasdim o'zga tilak, qolganin.
 Yurakda yo'q zig'ircha ham yolg'onim,
 Shu xulqingda mangu tur-chi, elim-ov!

MAG'JON JUMABOYEV
(1893 – 1938)

SOG'INDIM

Avaxtada oydan, kundan yanglishib,
Sarg'aydim-ku, sardalamni⁹ sog'indim.
«Qorachug'im, qulunim», – deb oh urgan
Olisdagi xor onamni sog'indim.

Oltin Oftob, qora yerni sog'indim,
Jon yo'ldoshim – jadal yelni sog'indim.
Asov toydek erkalatib o'stirgan –
Qarindoshni, tuqqan elni sog'indim...

Bo'stonliqda o'tgan kunni sog'indim,
Yeldek esib ketgan kunni sog'indim.
Yil qushidek uchsam, qo'nsam bermalol,
O'ylaganga yetgan kunni sog'indim.

O'yini bir qurdoshlarni sog'indim,
Tilagi bir yo'ldoshlarni sog'indim.
Kelajakka birga rejalar tuzgan –
Sirlashguvchi jon do'stlarni sog'indim.

Zardob to'ldi yosh yurakka, toliqidim,
Tanish tovush ohangiga zoriqidim.
Ne deyish va ne ishlashni bilmasdan
Xo'ri bo'ldim ozod yurgan xalqning.

Yuragimga yaqin jonni sog'indim,
Ipak xulqli, hur jononni sog'indim.

⁹ Sardala – bepoyon dasht.

Otar chog'i kunchiqardan oqarib,
Oq ipakdek shaffof tongni sog'indim.

Ne ko'rsam ham qavmim uchun ko'rganim,
Menga sharaf elim uchun o'lganim.
Men o'lsam ham qavmim o'lmas, yashnagay,
Ishlasinlar qo'llaridan kelganin!

Qalin elim, qalin qora emanim,
G'ayrati mo'l, haybatli er polvonim.
O'zi kulgay, siring berma, sabr qil,
Ahmoqlar hech payqaganmi imkonin.

Qozog'imni, qalin elni sog'indim,
Sariqorqam – sayron yerni sog'indim.
Bol buloqli, tiniq, kumush mavjli –
Shimoldagi oydin ko'lni sog'indim.

Quvonganda «Hey, senimi!» deganlar,
Kuyingan chog' men uchun g'am yeganlar.
Xalos bo'lmoq qiyin, qadam anduhli,
Tizib qo'yib ertangni kech qilganlar.

Tangrim Egam, o'zing olgin panangga,
Toshbag'irlar zorga quloq solarma?!
Bolasidan tutqun bo'lib sarg'aygan,
Kim yetkazar salomimni onamga?

Avaxtada oydan, kundan yanglishib,
Sarg'aydim-ku, sardalamni sog'indim.
«Qorachug'im, qulunim», – deb oh urgan
Olisdagi xor onamni sog'indim!

SULTONMAHMUD TO'RAYG'IROV
(1893 – 1920)

ILIQ TUN

Yoz oqshomi, yorug' oyli, mayin shamol,
Toza havo yutmoq rohat yegandek bol.
Suluv yulduz jimir-jimir chorlagandek
Ko'rkam nurning shu'lasiga nigohni sol.
Oltin oy bu to'lib turgan keng do'ngalak,
Nur sepadi yer yuziga ko'kka o'rlab.
Yulduzlar ham turgani yo'q ma'yus boqib,
Oy shu'lasin kuchaytirar qaddin tiklab.
Moviy havo, tiniq osmon ayni ipak,
Ko'rgan zotda o'sar ko'ngil, o'y va tilak.
Oy og'ushi, ko'k samoning quchog'ida,
Pichirlashib sirlashadi sevgan yurak.
Taralar gul-chechaklardan yoqimli is,
Yashil barglar chayqalgan chog' toshadi his.
Suyuklini quchoqlab jim kezsang o'rmon,
Baxt toparsan, joning esa chin osoyish.
U yer asli suv sohili bo'lsa qani?!

Uzoq yurgach, dil mehrga to'lsa qani?!

Osmondan oy shu'lasi tik tushgan mahal,
Oq tomoqdan boshlangan bol bo'sa qani.
Ketmas o'shal tun surati esdan hech choq,
Bunday sevgi, muhabbat bu – so'nmas chiroq.
Qartayib go'r eshigida tursang hamki,
«Vo-darig'» deb aytdiradi vasl-u firoq.

Saken SAYFULLIN
(1894 – 1938)

MAY OYIDA

I

May oyida ajoyib
Bulutli ko'k, guldurak.
Mehr yomg'iri quyib,
Chiroy ochdi tevarak.
Yerga tushib qizil kun
Dunyo yashnab, ruh kirib.
O'ynar bir to'p o'spirin
Shodon sakrab, yugurib,
Simirib sof havoni
Orom olar keng ko'krak.
Qush kuyiga kuy qo'shib,
Shodlanadi yosh yurak.

II

May oyida eng ajib
Rangga tog', o'rmon kirdi.
Qahrli qish chekinib
Yer yuziga jon kirdi.
Yaproq, gulga burkanib
Daraxtlarga son kirdi.
Qushlar sayrab erta-kech
Borliqqa zabon kirdi.
Barg, maysa, qizg'aldoqqa
Yomg'irdan darmon kirdi.

Kapalak, ari guldan
Bol axtargan on kirdi.

III

May oyida g'aroyib
Behisht dunyo yayradi.
Boychechak hid taratib,
Lochin qushlar sayradi.
Yosh yurakning birinchi
Muhabbati qaynadi.
Uchrashmoqqa ilk bor
Oshiqlar ahd ayladi.

BEYIMBET MAYLIN

(1894 – 1938)

GADOYGA

Sening zoring – zorlanganim umrga,
Sening oring – muhrlangan ko'ngilga.
Sen ne ko'rsang, men ham shuni ko'rgayman,
Bel bog'ladim – og'ir bilan yengilga.
Sen yig'lasang – ko'zdan yoshim tomchilar,
Sen quvonsang – qo'zdan namim artilar.
Ayt o'lanni keng dalani yangratib,
Kecha yurgan qo'ychivon-u molchilar!..

SOBIT MUQONOV
(1900 – 1973)

SULUVSOCH

(Dostondan parcha)

Boy bo'lgandir mol-mulki mo'l Tilovberdi,
Boylik bilan boshqardi u butkul elni.
To'rt tomonga mol yoyilsa qurtdek qaynab,
Qumursqadek qoplar edi barcha yerni.

To'riq qashqa, g'ozmo'yinli yilqilarin
Ikki-uch ming boshdan bo'lib qo'shga berdi.
Tuyalari qirlarida bo'ta tug'ib,
Qo'yi kezgan joylaridan qo'zi terdi.

Tilovberdi yosh chog'idan yigit yig'di,
To'qson turli ipak, baxmal kiyim kiydi.
Burgut, tozi qo'linda juft-juftdan bo'lib,
Qashqir, tulki, kiyiklarni tog'dek uyd.

Yosh chog'inda qiz axtarib kezdi elni,
O'z bo'yiga loyig'ini, ya'ni tengni.
Ming yilqidan kam bo'lmagan qalin berib,
Oltinoydek parizodni olgan edi.

Ikki-uch yil o'tgach o'ktam Tilovberdi,
Oltinoydan to'ng'ich farzand – bir qiz ko'rdi.
Suluvsoch deb ismin qo'yib, yosh-yalang va
Elni to'plab gumbirlatib zo'r to'y berdi.

O'n oltiga kelganida qizning yoshi,
Tizzasiga tushgan edi o'rim sochi.
Qalam bilan qora chiziq tortgan misol,
Qiyilgandi quralaydek qiyg'och qoshi.

Suluvsochning o'zgani hech suygisi yo'q,
Oltoyidan boshqa o'tda kuygisi yo'q.
Duch kelganda qay janobga ko'z solsa ham
Qiyoslashda Oltoyg teng qo'ygisi yo'q.

Oltoyining shirin tili bulbulga xos,
So'zlaganda moydek mayin, suyagi yo'q.
Tangri misol sig'ingani tanho Oltoy,
Shu yigitdan ortiq biror kiyali¹⁰ yo'q.

Oltoyini ko'rmagandi ko'pdan buyon,
Yuragiga sog'inch to'lib urdi tug'yon.
Yaylovlarga yilqi haydab ketgan Oltoy,
Yil bo'lsa ham, yurar elga qaytmay hamon.

G'o'ch Oltoyning qo'shi yurdi Nuron taraf,
Yilqilarni qishlatmoqqa u yer yarab.
O'shal joyda qulay bo'ldi yozgi qo'nim,
Qo'shi ko'chdi Qulono'tmas yoqqa qarab.

Savr tug'ib, qorning yuzi yupqa muzga
Aylanganda qo'shni olib ko'chdi izga.
Bu atrofda, tevarakda ot yetguvchi
El yo'q edi chorlaguvchi nonga, tuzga.

¹⁰ Kiyali – karomatli.

ABDULLA TOJIBOYEV
(1909 - 1998)

Qiy
Nim
Barg
Nuri

G'unch
Yelda o
Soyasid
Bulbul s

Ifor sochi
Ari ko'chi
Xumoridan chiqsin deb,
To'shin ochib turibdi.

Gul o't yoqib turibdi,
Qanot qoqib turibdi.
Qrimning tog'-toshlari
Mamnun boqib turibdi.

Qizil gulim, qizil gul,
Bemahal so'lma deyman.
Oftob tig'i, dovulga
Kul yo qul bo'lma deyman.

DIXAN ABILOV
(1907 – 2003)

EY, MUHABBAT, MUHABBAT!

Ey muhabbat, muhabbat,
Olovsan, qalbm amri.
Dedim: sensiz dunyo yot,
Bunga guvohdir tangri.

Lazzatingga to'yim yo'q,
Qamrab olding qonimni.
Sensiz yashash o'yim yo'q,
Baxtli et jonimni!

ABDULLA TOJIBOYEV
(1909 – 1998)

* * *

Qani ey do'st, hofiz oshno,
Savolimga javob berib ayt o'lan.
Sal... salgina charaqlagan bu oftob
So'nib qolsa qandoq qilardim?

Qani ey, do'st, aytgin tag'in,
Savolimga javob berib ayt o'lan.
Sal... salgina bizlar yutgan manov yel
Tinib qolsa qandoq qilardim?

Aytgin, tag'in, so'nggi bor ayt,
Savolimga javob berib ayt o'lan.
Sal... salgina yorim meni unutmoqqa
Ko'nib qolsa qandoq qilardim?

QOSIM AMANJO'LOV
(1911 – 1955)

* * *

Eshigingning oldi oqar suv,
Erta bilan turib yosh suluv,
Tiniq suvda yuzlaringni yuv –
Suv yuzida chehram ko'rinar.

Cho'ntagingda oppoq dastro'mol,
Bir chetida mening ismim bor.
Ko'rgin hamda meni esga ol –
Ko'zlaringda shabnam ko'rinar.

SAG'ING'ALI SEYITOV
(1917 – 2007)

* * *

Olisdasan sen mendan,
Cho'zsam qo'lim yetmagay.
Necha bora aytsam ham
Arz-u holim yetmagay.

Olisdasan sen mendan
Olisdasan osmonday.
Yiroqqa ketding go'yo
Qochmoq senga osunday.

Olisdasan sen mendan
Go'yo olis xayol, sas.
Unutgim kelsa hamki
Yoddan chiqarib bo'lmas!

JO'BON MO'LDOG'ALIYEV
(1920 - 1988)

MEN QOZOQMAN

(Dostondan parchalar)

Men qozoqman ming bor o'lib, ming tirilgan,
Yuragimdan tanib, tilga mungni ilgan.
Yig'laganda qalb tutilib quyosh kabi,
Quvonganda kulgim ko'rib tun tirilgan.

Men qozoqman, ajal bilmas onadirman,
Qursog'iga sig'dirgan keng daladirman.
Pok go'dakman, beshigimdan ovoz bergan,
Davrlarning tengdoshiman, donodirman.

Men - yigitman, kurash, singa oshiqqan er,
Vujudimda yuragi bor chin oshiqning.
Yonartog'dek dahshat bilan to'lg'onganda
Burgut bo'lib cho'qqilarga uchib chiqdim.

Yozolmadim, nima qilay, xat bilmadim,
Bildim faqat nayza bilan otning belin.
Ot ustida unutdim chin gadoylikni,
Ot ustida o'lsam agar shodman, dedim.

Yetgan emas ilmlarga ziyrakligim,
Sezmaganman uning shuncha kerakligin.
Qolaverdim yog'duga yo'l topolmasdan,
Toshdek bosgach er shiddatin qorong'u tun.

Keyin bildim yerning asli shar ekanin,
O'z o'lchami, o'zin cheki bor ekanin.
Ko'm-ko'k ho'kiz shoxda uni ko'targan deb,
«Barakalla» deb yurganlar kar ekanin.

Men qozoqman ming bor o'lib, ming tirilgan,
Yo'rgagimdan tanib, tilga mungni ilgan.
Yig'laganda qalb tutilib quyosh kabi,
Quvonganda kulgim ko'rib tun tirilgan.

Yoyib qo'ydim sirlarimni do'st oldida,
O't boshida, yaylov, kam-u ko'st oldida,
«Jon yuragi ko'zlaridan ko'ringuvchi
Qozoq, – dedim, – qarshingdagi qo'sh¹¹ oldida!»

¹¹ Qo'sh – qo'nimgoh.

JABBOR UMRBEKOV
(1920 – 2010)

* * *

Ko'p tikildim, ko'p tikildim,
Ko'zing jalb etdi yurakni.
Hadiksirab nega ketding,
Zir titratib ko'krakni.

Jur'at topib so'z aytolmay,
Baxtim bog'lab, ko'p yurdim.
Tog'dan izlab, toshdan topgan –
Sen gulisan umrimning.

Osmondagi oq yulduzday
Ko'rinasan ko'zimga.
Muhabbatning ontin buzmay,
O'zimga kel, o'zimga!

TURSUNXON ABDURAHMONOVA
(1921 – 2003)

YULDUZ

Yulduzlar ko'pdir ko'kda,
Yulduzlar ko'p yerda ham.
Xush ko'raman ko'krakda
Qalb yulduzdek yongan dam.
Yulduzlar ko'p umrda,
Yulduzlar ko'p o'r-qirda.
Xush ko'raman men biroq
Yonganini ko'ngilda.

* * *

Sening nihol kezingni
Ko'rdim bugun bir qizda.
Sening ohu ko'zingni,
Ko'rdim bugun yulduzda.

Sening marjon yoshingni
Ko'rdim bugun yomg'irda.
Sening erka tovshingni
Tingladim kuz bag'rida.

Sening murg'ak chog'ingni
Aytdi bugun tolbargak.
Sening sho'x qo'shig'ingni
Aytdi bugun bol buloq.

Kechdi tanho kun birga,
Yonimda yo'qdir hech kim.
Bilmadingmi, bildingmi?
Sen bilan uchrashdim jim.

BERXAYR AMANSHIN
(1924 – 1985)

* * *

G'ozlar qaytib borayotir, g'ozlar qaytib,
Qiyquvlashib kuz kelganin qizga aytib.
Qayta kuylab madh etguncha muhabbatni
Ketdilar-ku oshiqlarni xo'b sarg'aytib.
Sarg'aymaydi oshiqlari yaqindagi,
Yozdan issiq yuraklari salqindagi.
Qo'l muzlasa, yuzlar qizib, iliq tunda,
Ko'proq ohu ko'zlar porlab, yaltilladi.
Qalin sochni kuz silaydi sokin palla,
Tun qo'ndoqda oshiqlarga aytar alla.
Ko'ngillarning ko'klam misol toshganini
Tinglayotir tosh burkanib yotgan dala.

* * *

Ko'nglim tumanli edi,
Yel bo'lib quvib ketding.
O'yim gumonli edi,
Qayta umidvor etding.

«Kel!» degan mayin nafas
Eslatdi tong shamolin.
Jonimga berdi orom,
Sog'intirgan jamoling.

Armonli faqir jonin
Dengizday tebratding-ku.
Dilkash deb chaqirganing –
Chin ishonch uyg'otdi-ku!

BURGUT IS'HOQOV
(1924 - 1991)

* * *

Muhabbatning, suyishning
Yo'li ko'pdir, turi ko'p.
O'tga tushib kuyishning
Sifati ko'p, siri ko'p.

Biri uning bolalik
Bozoridan keladi.
Ikkinchisi keksalik
Ozoridan keladi.

Biri - uning o't bo'lib,
Nogoh yonib, lovillar.
Ikkinchisi - dard bo'lib
Taning sekin egallar.

Muhabbatning, suyishning
Yo'li bilan turi ko'p.
Qaysi keldi bilmadim,
Yopishdi-ku biri xo'b.

QUVONDIQ SHANG'ITBOYEV
(1925 – 2001)

ROMANS

Almatining oq tumanli tuninda
Turdik ikki yashil daraxt taginda.
«Sevaman» deb osilganding bo'ynimga,
Qayda, qayda o'shal visol bugunda.

Ayt-chi, oyim, qayda deyman o'shal vaqt,
Topgan misol masrur edim mo'l bir baxt.
Peshonangdan o'pib, bosib bag'rimga,
Ketgan eding tanga quyosh qo'yib naqd.

Ayt, oftobim, qayda, qayda o'shal kez,
Qayda o'shal hayron bo'lgan qora ko'z.
Daraxt ham yo'q, sen ham yo'qsan yonimda,
Xotiramda «Suydim» degan tanho so'z.

TO'QASH BERDIYOROV
(1925 - 1988)

* * *

Sila mening sochimni,
Erkam, seni sog'indim.
Boshimdagi qirovga
Barmoq urmay ketding jim.

Qo'yingin, jonim, achchiqni
O'tganni olgin esga.
Silay-silay sochimni
Oqartgan sen emasmi?

IZTOY MAMBETOV
(1929 – 1974)

* * *

Uyquga cho'mar onda
Seni o'yladim,
Uyg'onib saharmardonda
Seni o'yladim.
O'ylayverdim
Yursam hamki, o'tirsam hamki,
Meni o'yg'a solmoq uchun
yaralganmisan?

Chiroyli qiz ko'rganimda
Seni o'yladim,
Bir qiz so'zga kirganida
Seni o'yladim.
Birov qilsa ahd-u paymon,
Seni o'yladim.
Kim aldasa dilda armon,
Seni o'yladim.

O'y surmoqning ma'nosini
o'ylab ko'rmadim,
Mag'zin chaqib, bo'y-bastini
bo'ylab ko'rmadim.
Sening menga tegishli yor
bo'lmasliging ham
Esimga hech kirmabdi-ya ,
ey sarvi qaddim!

ERGESH IBROHIM
(1930)

* * *

Yildan yilga suluv qizlar boradimi ko'payib,
Suluvlikning gul bog'chasi boradimi kengayib.
Yoki davram yildan yilga boradimi torayib,
Goho uzoq o'tiraman uyda nega mung'ayib?
O'tar kunlar, o'tar yillar yonib bitgan kul bo'lib,
Yildan yilga ko'payadi suluv qizlar gul bo'lib.
Yildan yilga ko'payadi qarindoshlar oq manglay,
Qo'lin silkib menga bari ketib borayotganday...

MUQAG'ALI MAQATAYEV
(1931 - 1976)

* * *

Oshiqman!
Chin oshiqman ul insonga!
Men bo'lsam bo'lmayin.
O'shal omonmi?
O, Tangrim, qanday jon bu qayrilmaguvchi,
Yuragi etdanmi yo qaysidir jezdan?!

Oshiqman!
Qay yo'sinda yashira olgum,
Oltin erur uning har tola sochi.
Sog'inayin, sob bo'lsam ham, sog'ingaydirman,
Asli sog'inch uchun yaralgan oshiq.

Parvoz qilsam qo'lim yetmas ko'kda kunga,
Ey, oqqanot qushim mening ketganingmi?
Charx urasan, bor olamni bir aylanib,
Mangu seni izlash bilan o'tganimmi?

Eng za'faron sog'inchimni bosib bo'lib,
Bor umid, bor ishonchimni sochib bo'lib.
Seni deya o'tgayman men bu hayotdan
Ham manguga qolgaydirman oshiq bo'lib.

SHAMIL MUHAMMADJONOV

(1931 – 1980)

* * *

Tumanli tun, sokin tun,
Quchdim seni, suyuklim.
Tug'yon urdi yuragim,
Bor dunyoni unutdim.

Tumanli tun, sokin tun,
Quchdim seni, suyuklim.
Ko'nglimning sof ko'kidan
Nurin to'kdi kulib kun.

Tumanli tun, sokin tun,
Quchdim seni, suyuklim.
Cho'qqisida turibman
Baxt otlig' biyikning.

Mangu bizlar birlashgan,
Yurak to'ng'ich tillashgan.
Chiqarmagin, sevgilim,
Tumanli tunni esdan.

QO'SHJON MUSIREPOV

(1932 - 1967)

* * *

«Sevdim» degan tanho so'zda ulug'lik,
«Sevdim» degan tanho so'zda ilig'lik.
«Sevdim» degan oshiqhlarning so'zinda
Dunyoda eng nafislig-u suluvlik.

..Ikki vujud o'rtanadi o't bo'lib,
Ikki vujud yonib, kuyib, cho'g' bo'lib.
Ikki vujud chirmashganda betoqat,
Dunyo ko'zdan qochar, ketar yo'q bo'lib.

Nafas to'xtab, mastdir ko'ngil, sarxush bosh,
Bir-birini ko'rmas ikki ko'z-u qosh.
Hayajonli jovdir ko'zdan «tirs» etib,
O'mrovlarga yumalaydi tomchi yosh.

Yurak qurg'ur girdob misol charx urar,
Sabr qurg'ur nigohlarda barq urar.
O'shal damda sehrli so'z, sirli so'z,
Qaynoq nafas bilan balqib aytilar!

Shuning uchun o'shal so'zda ulug'lik,
Shuning uchun o'shal so'zda ilig'lik.
«Sevdim» degan oshiqhlarning so'zinda
Dunyoda eng nafislig-u suluvlik!

QODIR MIRZAALIYEV

(1935 - 2011)

* * *

Ko'z olmayman uchrashgan bir kezimda,
Sen deganda qanoat yo'q sezgimda.
Osmon bo'lib ketsang hamki sen agar
Qarog'imga joylab olgum,
Ishonaver!

Ko'rmay seni turolmasman uch hafta,
Sen deganda qanoat yo'q quchoqda.
Asqar tog' bo'p ketsang hamki sen agar,
Quchog'imga sig'diraman,
Ishonaver!

Yuz suyishga, ming suyishga erinmam,
Sen deganda qanoat yo'q
Bahri Muhit bo'lsang hamki sen agar,
Bir tomchingni qoldirmayman,
Ishonaver!

TUMANBOY MO'LD OG'ALIYEV
(1935 - 2011)

* * *

Qozoq degan xalqning bolasiman,
Bolasiga beradigan bor asilin.
Nuqson ko'rsa qiynalguvchi inisida,
Tilin olib o'sadigan og'asining.

Qozoq degan xalqning bolasiman,
Yoqasidan olmaydigan donosining.
Otasining aytganidan chiqmaydigan,
Biror so'zin yiqmaydigan onasining.

Qozoq degan xalqning bolasiman,
Oqi bilan ko'zining qorasiman.
Xalqin maqtab yuradigan har bir joyda,
Urfin saqlab yuradigan bobosining.

Qozoq degan xalqning bolasiman,
Yo'lga tashlab ketmaydigan jon oshig'in.
Singlisini qizi kabi erkalatib,
Ayaydigan guli misol dalasining.

Qozoq degan xalqning bolasiman,
To'y-bazmda e'tiborda sarasiman.
Jon opasin ko'radigan anbiyoday
Unga ochiq aytadigan bor-yo'q sirin.

Qozoq degan xalqning bolasiman,
Tilaydigan ko'ngillarning yarashuvin.

To'y chorlasa oylik yo'ldan keladigan,
Faqat tilga beradigan bor achchig'in.

Qozoq degan xalqning bolasiman,
Oldda qancha dovonlardan bor oshmog'im.
Yurar yo'lim orzu yo'li, baxt yo'li,
Mumkin emas o'shal yo'ldan adashmog'im.

Qozoq degan xalqning bolasiman...

JUMEKEN NAJIMETDINOV
(1935 – 1983)

* * *

Sening soching tun desam
Yanglish tuyg'ʻu ekan-ku.
Kulib turgan kun desam
Sening kulgung ekan-ku.

Shovullagan hur o'rmon
Sening labing ekan-ku.
Suv tutgan chanqagan on
Buloq qalbing ekan-ku.

Yaproqlari gullarning
Mayin kafting ekan-ku.
Peshonangga tushgan nur
Tongning tafti ekan-ku.

Qahrlansa bulutdan
Yomg'ir va qor ekan-ku.
Dunyoning butkul ko'rki
Senda ham bor ekan-ku.

O'LGAS SULAYMONOV
(1936)

BOLALIK KEZ. BOG'-BOG'CHA.
OFTOB

Bir muchalga to'lmagandim men hali,
Olis ovul.
Chilla – asad.
Bolalik.
Ko'cha bo'ylab jadal o'tar ot qo'shilgan arava.
Chang bosgan bog'.
Yo'qdir boshqa biror yangilik.

Yotgan chog'i dala – janglar orqasida hansirab,
Bir kelinchak bizning uyda yashab turdi
Hol so'rab,
Miyig'ida kulsa
Qolar edim qizarib,
O'n uch yoshga qadam qo'ygan paytlarim.

O'zi edim tommay ketgan yomg'irning,
O'zi edim esmay o'tgan dovulning.
U buloqda cho'milganda
Quvardim
Nazar solgan buzuqlarin ovulning.

U kulganda yashnab ketar edi qir,
Shuning bari ko'kragimda sayrabdir.

Hamon esda
Derazasin tagida

Turgan edim
Tishlarimni qayrab bir.

U turmushga chiqdi.
To'yi o'tdi. Nikohi o'qilgan tun.
Faqat mening ustimga
Qayg'uning qop-qora buluti tushdi.
Darchadan qaradim. Bag'rim bo'ldi xun.
Eri keldi,
U juftining bo'yniga
Osildi-da,
Quchoqlashdi,
O'pishdi.

Birin-birin shom ham tushdi.
Kech o'tdi.
Ayol soldi
O'tdek issiq to'shakni...
Sham o'chdi-yu
Pichir-pichir boshlangach
Derazaga uloqtirdim kesakni!

Mening butkul tinchimni o'g'irlagan
Bu uygami?
Endi uni yelkamning chuqur ko'rsin!
– Sen edingmi? – deb otilib chiqqanida,
– Yengiltaksan, yo'qol! – deb sochdim alam.
Bolalik qursin...

Shu ehtimol ertagimning o'lgani,
Sinib, tinib achchig'im sob bo'lgani.
U erining to'sdi yo'lini,
Qo'llarimga qo'ydi qo'lini,

Kafti qaynoq edi behad.

– Aylanayin, ahmog'im, – deb. – Ahmog'im,

Og'ushiga olib turdi bir fursat.

Og'ushidan otilib chiqdim,

Olislarga ketdim yugurib.

Men to'ng'izman.

Men odamman beo'xshov,

Endi bu uy mening uchun qo'ysin g'ov.

Uyatimni qanday yuvib-chayaman,

Ko'zlariga qarashga berarmanmi dov?

O'shal kez ham o'tdi-ketdi.

Yumib-ochmay ko'zimni.

Bekitolmay senga bo'lgan sezgimni.

Hamroh bola ta'zim uchun egilgan chog'

Sevgilim,

Qo'ygani joy topolmayman o'zimni.

Payqaysanmi,

Shu-ku sening «ahmog'ing»,

Ranjitmagil,

Bor betidan bir chimchilab

yelkasidan qoqmog'ing.

Ayamaydi u o'zining yuragin,

Bolaligin,

Bog'-bog'chasin,

Oftobin!

TO'LAGAN AYBERGENOV

(1937 - 1967)

SIR

Qum bosib mung'aygan cho'llarda
Otilib qolgan zil armonday.
Sen yoqda to'qqizga to'lgach oy,
To'xtadi xatlar ham o'rmonday.

To'xtadi xatlar ham martilib
Qanoti qayrilgan kaptardek.
Pardaga tushmasdan chertilib,
Iplari uzilgan tordek.

Tilsimdan to'xtadi jimgina
Bu to'g'rida ogoh ham etmay.
«Yarq» etib ko'zimning uchidan
G'oyib bo'lgan oqshomgi o'tday.

Oshdi chog'i qandaydir chekdan
Vujudimga yuragim asir.
Shundan buyon o'tibdi o'n yil,
Sog'ingan jon uchun o'n asr.

Men bo'lsam yurardim bu chog'lar,
O'ylarimni tizib bir safga.
Go'yoki sotilgan elchidek
Ulov bilan obro', mansabga.

Oramizda qolgan mo'l arshin,
Ketdimi yo tirik o'ldirib.

Yo'lga ham otlanding chamasi,
Yog'och tovog'ingni to'ldirib.

Ko'rmayman deb aytgan emasman,
Yetib bo'lmas, cheki yo'q qirlar.
Quydi degan bilan behisob,
Bosildi, shekilli, yomg'irlar.

Beshikdan boshlangan ta'birdan
Bo'larsan butunlay xotirjam.
Bir paytlar ardoqli o'rindan
Bo'sag'a deb uqqan chog'ing ham.

Jonimga azizsan, yaqinman,
Bugun ham yurakdan sizlayman.
Men bo'lsam bir oshiq oqinman,
Ozgina baxtimni izlayman.

Sog'inib bog'larni axtardim
Oqardi tonglarning tovoni.
Ko'pirgan sohilda kemalar
Bog'langan ko'rfazi – gavani.

Balkim, sen bularni or sanab,
Yo'qolding bo'yingda yo'q izday.
Xuftonda tog'larning ortiga
Shu'lası bekingan yulduzday.

Oldimda tog'larning tizmasi,
Go'yoki dengizning yollari.
Kelmoqda meni ham allalab,
Yumaloq zaminning yo'llari.

FARIZA O'NG'ORSINOVA
(1939 – 2014)

* * *

Ikkov – haqmiz. O'tiribmiz til qotishmay,
Sen Kunchiqish, men-chi go'yo Kunbotishday.
Bu sukunat qancha kunlar etgay davom
Yurardik-ku qayg'u bilan mungga tushmay.

Nega, nega ketdik shuncha olis bo'lib,
So'nib qolgan yurak kabi yanglish bo'lib.
O'tiribsan yigitga xos o'jarliging
Egilishga yo'l bermagan nomus bo'lib.

Mendami bor gunoh deya mungga botdim,
Tinglamabman boshni egib, hush yo'qotdim.
Osmonni dast ko'targandek o'tiribman,
Nochor jinsga mansubligim zahrin totdim.

Qo'ygil, jonim, bu gaplardan ne naf yutdik,
Fig'on chekkan keng dunyoni biz unutdik.
Biz ikkimiz nega unga «sig'mas» bo'lib,
Manov yurtidan totuvlikni intiq kutdik...

JELTO'QSONNING¹² OLOVI

Jelto'qsonda erk qo'shig'in
kuylamoqqa charx urding,
Jelto'qsonda egaman
el bo'lmoqqa talpinding.
Jisming uzra hamon silqib
turar o'sha yaralar,
Aynalayin, navqiron kuch,
yosh avlodi xalqimning.
Temir qo'llar metin edi
halqumingga solgan chang,
Nomus-oring yiqmay o'tding
telba bo'hton kunidan.
Tanho qolgan chog'larimda
quvvat oldim jismimga,
Turma to'rin yorib chiqqan
sening qaysar uningdan.
O'sar elning har qanday on
birlik bo'lar tanlovi,
Lovulla, jelto'qsonning
muzga yoqqan olovi!
Sizlar kabi or-nomusli yosh
avlodi bor elning
Egilmoqqa taalluqli bo'lmas
hech dam yalovi!

¹² Jelto'qson – muallif 1986-yilning jelto'qsoni, ya'ni dekabrda ozodlik uchun bosh ko'targan yoshlarni nazarda tutmoqda (*ta'kid tarjimonniki*).

ONA YURTIM

Onamdayin azizdursan, yurtim¹, manga,
muhabbating sut-la kirgan jor¹-u tanga.
Mitti chog'dan uyg'ongandir se¹nga hurmat,
qanot berding, parvoz berding ilk o'langa.

Umr asli yo'ldir o'tgan qir, soy¹, o'ydan,
halol rizqim tergum nasib etgan uydan.
Boshqachadir menga mehr-u iltifoting,
dasturxonsan saxiy onam yoyib qo'lgan.

Yurgum doim ilhoming-la to'li¹p-toshib,
sening bilan yuksaklikka chin yondoshib.
Jo'shqin hayot ummonida suz¹sam sokin,
chag'alaydek charx uraman nur taloshib.

Qamishlar ham ko'l sahnida tushar raqs,
gala oqquv suv yuzida etar aks.
Nafosatni, suluvlikni ko'rib se¹nda,
sog'inch bilan talpinganda jo'shadi his.

Yurak armon
bilan urib, qiynalsa jon,
tunlar yursam yulduzlardek jim, parishon,
haqiqatni izlab ma'yus bo'lgan¹imda
vujudimda she'r boshlaydi bedor tug'yon.

U chog'lari
samolarga yozib qanot,

yuksalaman tonglaringdan singib sabot.
Uyg'onadi tog'laringda shalolalar,
jismimdagi tuyg'u oldi g'urur deb ot.

Qayg'u cheksam aynan sening o'zingdurman,
quvonganda kulib aytgan so'zingdurman.
Sen bo'lmasang ne qildim fazolarda,
keng olamni ko'rgan ravshan ko'zingdurman.

O, ona yurt, toleyimsan, nomus, orim,
sadoqatim madhi bo'lgay she'r, ash'orim.
Butun vujud, yuragim-la sevdim seni,
bu dunyoda suyanchig'im gul diyorim!

ULUG'BEK ESDAVLET
(1954)

TAVALLUD KUNI

Dasturxonda barcha ne'mat muhayyo,
Onaxonning chehrasida nur, hayo,
Ammo ko'nglin xiyol shubha qamragan,
Kutgan mehmon kelmay qolarmikan yo.

Tug'ilgan kun.
Biror mehmon kelmadi,
Keksa yurak zavq-u shavqqa to'lmadi.
Eshik tomon qadab mahzun nigohin,
Tor kulbada jim o'tirdi, kulmadi.

Kutish og'ir, havo biroz dim edi,
Xonasida yolg'izlik hokim edi.
«Kel-may-di!» deb soat asta chiqillar,
Telefon-chi, toshbaqadek jim edi.

Uydan chiqdi...
Oy nurini sochar mo'l,
Poylariga ifor sochar har bir gul.
Ipakdayin mayin ko'klam havosi,
Qushlar sayrab, tasannolar aytar yel.

Qutlagandek shoxlarini silkitdi,
Olma umid kabi oppoq gul tutdi.
«Qutlug' bo'lsin, tavalluding, onajon!»
Degan kabi buloq jildiray ketdi.

Yulduzlar ham nur sochdilar osmonga,
Manglay o'pib, tabrik aytib insonga.
Yoshi ulug' ona xursand bo'ldi-yu,
Go'yo quchoq ochdi aziz mehmonga...

ESONG'ALI RAVSHAN

(1957)

QORABOVUR QASHQALDOQ

Qorabovur qashqaldoq,
qayga uchding bu kezlar,
Hazin nolang quloqda
yangrab dilimni ezar.

Qorabovur qashqaldoq,
qayt orqangga, uchib kel,
Holin so'ra to'qayning,
ko'z yoshlari bo'lmish sel.

Uyang qolsa beega zulmat
bo'lar oydin tun,
Daydi qushlar dodidan
ko'kragi chok, bag'ri xun.

O'zingniki bil bizning tog'lar,
qirlar bag'rini,
O'z iningni o'zgalarga tashlab
ketsang, to'g'rimi?

Qashqaldog'im, qayt, ortga!

МУНДАРИЖА

Кўнгилдаги қирқ қўшиқ..... 3	Жўбон Мўлдоғалиев	
Абай Қўнонбоев	Мен қозоқман	32
Илм топмай мақтанма.... 7	Жаббор Умрбеков	
Жамбул Жабаев	«Кўп тикилдим...»	34
Ойкумш билан	Турсунхон Абдурахмонова	
айтишув..... 10	Юлдуз	35
Шокарим Қудойбердиев	Сирбой Мавлонов	
Мен кетарман, ортимда	«Сенинг ниҳол	
сўз, созим қолар..... 13	кезингни...»	36
Аҳмад Бойтурсунов	Берхайр Амишин	
Онамга хат	«Фозлар қайтиб	
14	бораётир...»	37
Умар Шипин	Абдукарим Аҳмедов	
Омонгелди	«Кўнглим туманли	
16	эди...»	38
Миржақип Дулатов	Бургут Исҳоқов	
Элим-ов	«Муҳаббатнинг,	
18	суйишининг...»	39
Мағжон Жумабоев	Қувондиқ Шангитбоев	
Соғиндим..... 19	Романс	40
Султонмаҳмуд Тўрайгиров	Тўқаш Бердиёров	
Илиқ тун	«Сила менинг	
21	сочимни...»	41
Сакен Сайфуллин	Изтой Мамбетов	
Май ойида	«Уйқуга чўмар онда...»	42
22	Эргеш Иброҳим	
Бейимбет Майлин	«Йилдан йилга...»	43
Гадойга	Муқағали Мақатаев	
24	«Ошиқман...»	44
Собит Муқонов	Шамил Муҳаммаджонов	
Сулувсоч	«Туманли тун...»	45
25	Қўшжон Мусирепов	
Марям Ҳакимжонова	«Севдим...»	46
«Қияликда қизил гул...»... 27	Қодир Мирзаалиев	
Дихан Абилов	«Кўз олмайман учрашган	
Эй, муҳаббат,	бир кезимда...»	47
муҳаббат!	Туманбой Мўлдоғалиев	
28	«Қозоқ деган халқ...»	48
Абдулла Тожибоев		
«Қани эй дўст...»		
29		
Қосим Аманжўлов		
«Эшигининг олди...» 30		
Сагинғали Сейитов		
«Олисдасан сен		
мендан...»		
32		

<i>Жумекен Нажиметдинов</i>	<i>Maryam Hakimjonova</i>
«Сенинг сочинг...» 50	«Qiyalikda qizil gul...» 89
<i>Ўлжас Сулаймонов</i>	<i>Dixan Abilov</i>
Болалик кез. Боғ-боғча.	Ey, muhabbat,
Офтоб 51	muhabbat!..... 90
<i>Тўлаган Айбергенов</i>	<i>Abdulla Tojiboev</i>
Сир 54	«Qani ey do'st...»..... 91
<i>Фариза Ўнгорсинова</i>	<i>Qosim Amanjo'lov</i>
«Икков – ҳақмиз...» 56	«Eshigingning oldi...»..... 92
<i>Мухтор Шаханов</i>	<i>Sag'ing'ali Seyitov</i>
Желтўқсоннинг олови... 57	«Olisdasan sen
<i>Нурлан Ўрозалин</i>	mendan...» 93
Она юртим..... 58	<i>Jo'bon Mo'ldog'aliyev</i>
<i>Улуғбек Эсдавлет</i>	Men qozoqman..... 94
Таваллуд куни..... 60	<i>Jabbor Umrbekov</i>
<i>Эсонғали Равшан</i>	«Ko'p tikildim...» 96
Қорабавур қашқалдоқ .. 62	<i>Tursunxon Abdurahmonova</i>
<i>Ko'ngildagi qirq qo'shiq</i> 64	Yulduz..... 97
<i>Abay Qo'nonboyev</i>	<i>Sirboy Mavlonov</i>
Ilm topmay maqtanma... 68	«Sening nihol
<i>Jambul Jabayev</i>	kezingni...»..... 98
Oykumush bilan	<i>Berxayr Amanshin</i>
aytishuv..... 71	«G'ozlar qaytib
<i>Shokarim Qudoyberdiyev</i>	borayotir...»..... 99
Men ketarman, ortimda	<i>Abdukarim Ahmedov</i>
so'z, sozim qolar..... 74	«Ko'nglim tumanli
<i>Ahmad Boytursunov</i>	edi...» 100
Onamga xat 75	<i>Burgut Is'hoqov</i>
<i>Umar Shipin</i>	«Muhabbatning,
Omongeldi 77	suyishning...»..... 101
<i>Mirjaqip Dulatov</i>	<i>Quvondiq Shang'itboyev</i>
Elim-ov..... 79	Romans 102
<i>Mag'jon Jumaboyev</i>	<i>To'qash Berdiyev</i>
Sog'indim..... 81	«Sila mening
<i>Sultonmahmud To'rayg'irov</i>	sochimni...»..... 103
Iliq tun 83	<i>Iztoy Mambetov</i>
<i>Saken Sayfullin</i>	«Uyquga cho'mar
May oyida 84	onda...» 104
<i>Beyimbet Maylin</i>	<i>Ergesh Ibrohim</i>
Gadoyga 86	«Yildan yilga...»..... 105
<i>Sobit Muqonov</i>	<i>Muqag'ali Maqatayev</i>
Suluvsoch..... 87	«Oshiqman...»..... 106
	<i>Shamil Muhammadjonov</i>
	«Tumanli tun...» 107

<i>Qo'shjon Musirepov</i>	<i>To'lagan Aybergenov</i>
«Sevdim...» 108	Sir 116
<i>Qodir Mirzaaliyev</i>	<i>Fariza O'ng'orsinova</i>
«Ko'z olmayman uchrash- gan bir kezimda...» 109	«Ikkov – haqmiz...» 118
<i>Tumanboy Mo'ldog'aliyev</i>	<i>Muxtor Shaxanov</i>
«Qozoq degan xalq...»..... 110	Jelto'qsonning olovi..... 119
<i>Jumeken Najimetdinov</i>	<i>Nurlan O'rozalin</i>
«Sening soching...» 112	Ona yurtim 120
<i>O'ljas Sulaymonov</i>	<i>Ulug'bek Esdavlet</i>
Bolalik kez. Bog'-bog'cha.	Tavallud kuni 122
Oftob 113	<i>Esong'ali Ravshan</i>
	Qorabovur qashqaldoq... 124

**ҚОЗОҚНИНГ ҚИРҚ
ОҚИНИДАН ҚИРҚ ҰЛАН**

«Ўзбекистон миллий энциклопедияси»
Давлат илмий нашриёти
100011, Тошкент, Навоий кўчаси, 30-уй.

Муҳаррир
Лайло Ҳасанова

Бадий муҳаррир
Зилола Тўлаганова

Саҳифаловчи
Суннат Мусамедов

Оператор
Шоҳсанам Асимова

Нашриёт лицензияси: АИ №160. 14.08.2009 й.
2018.04.04 да босишга рухсат этилди.
Қўғоз бичими 84x108 ¹/₃₂, 6,72 шартли босма табағи.
4,0 нашриёт-ҳисоб табағи. Адади 1000 нусха.
Баҳоси шартнома асосида. 9 – буюртма.

«Ёшлар матбуоти» босмахонасида чоп этилди.
100113. Тошкент, Чилонзор-8, Қатортол кўчаси, 60.

